

Minden magyar ember házának, minden hatósági intézmény termének
legszebb disze, legszebb ékessége

Ő Felsége a király és királyné

IV. Károly király és Zita királyné

művészi kivitelű, mélynyomású arczképe.

A koronázás magasztos tényének megörökítésére a király és királyné legmagasabb engedelmével *Strelisky cs. és kir. udvari fényképész* készítette a felvételt, mely Ő Felsége a király és királyné legkegyesebb tetszését megnyerte, s a terjesztéshez legfelsőbb helyen hozzájárultak.

A mélynyomású kép ára
Keret nélkül . . . 10 Korona.

A Kép nagysága 40×50 cm.,
a Karton pedig 58×70 cm. nagy

Kapható:

LAMPEL R. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) r.-t.-nál,
Budapest, VI., Andrásy-út 21. és minden hazai könyvkereskedésben.

14. SZ. 1917. (64. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ
HOITSY PÁL.

BUDAPEST, ÁPRILIS 8.

Szerkesztési iroda: IV. Vármegye-utca 11.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Egyes szám
ára 40 fillér.

Előfizetési
feltételek:

Egészévre — — 20 korona.
Félévre — — 10 korona.
Negyedévre — — 5 korona.

A «Világkrónika»-val
negyedévenként 1 koronával
több.

Külföldi előfizetésekhöz a postailag meg-
határozott viteldíj is csatolandó.

KRISZTUS SIRBÁTÉTELE. — Rafael festménye a római Borghese-képtárban.

AZ AMAZONKIRÁLYNŐ.

REGÉNY. — IRTA PEKÁR GYULA.

(Folytatás.)

Gyöngé hang. Az Ariadnéé:

— Ne, ne bánts, ne átkozd őt... nekem fáj. Oenone visítva emeli öklét:

— Te... te, essék beléd a dögvész és Baal-Zebub köpjé he tüzes nyálával a sebeidet, hogy jobban fájjanak, — marjon végig gerinczed mentén az Oannes kigyója, aztán gyűjtsön meg Adramelekh s lassú tűzön ordítva égjél a szent Ner hatszáz esztendejéig, te gyűlölő athéni... Mit beszélsz vele, Phaedra? hagyj ott, kerüld a Nap Fiát, hallod? hisz nem elég, hogy a szegény sarába tiporja nénedet, de a nagyobb hála okából még nekünk is hadat üzen, nekünk, a Hold Leányainak! Jön ellenünk, az asszonyi nem ellen, és ti, a hányan vagytok, férfigazok, ti mind véle esküztök össze. Lázadók ti, mit akartok? a nőt akarjátok ősi trónjáról letaszítani?

— Az athéniak unják már. Félvállról boszúsan feddik:

— Eleg már, banya.

De Korkyne csak annál dühöttebben köpköd.

— Tán felelhetnétek, gőgös férfiak? oh, hogy Nimip rúgna meg... eddigeli hódolók, szófogadók és boldogok voltak a mi nőuralmunk alatt.

— Páran türelmetlenül vetik oda:

— Na hát ép ennek lesz most vége...

— Ugyanúgy-e? és vajjon micsoda ördög üt belétek, hogy így egyszerre nagyobbra tartjátok magatokat nálunk? Mi az a ti nagyobb erőtok? A nyers testi erő? hisz a bika még nálatok is erősebb s mégis minket szolgál... De nálunk, asszonyoknál, itt a nagyobb tanács és az óvatosabb ítélet: nálunk van a jóslás és előrelátás, miénk az isteni sejtelmek sejtése s a női áldozás fensőbbje... e hatalmak ellen jösztek? Rajta, csak jertek, — mint herék a méhesatában majd ti is megjárjátok, hahaha!

Oenone a fonyadt mellét veri:

— Eshmun haragja rátok... jaj annak, a ki a nőt meri bántani: az a szent Föld-Anyát bántja. Vakmerők ti, hát még se tudjátok? mi vagyunk az a termő, élető Föld.

— S mi a Tenger vagyunk, — vetik vissza az athéniak — a férfi a Tenger s a Tenger a Föld ura...

— Oktalanok! A Föld az, a mi terem.

— S a Víz az, a mi termékenyít!

— Szentségtörők! — folytatja Korkyne — úgy néztek ránk, mi a Teremtés szentjei: az Anyák Népe vagyunk, az Anyák és Leányok Népe.

— Az agg Menesthes, ki ép Theseust sürgeti, hirtelen megfordul. Nem a dajkáknak, hanem a figyelő athéni ifjaknak mondja:

— S mi az Apák Népe vagyunk, — halljátok? az Apák és Fiak Népe...

— Az Anya a főbb — rikolt Oenone, — az Anya szül!

— Nem! Az Apa a főbb, az Apa nemz.

Boszorkánykacaja. Korkyne gúnyolódva teszi csipőre kezét:

— Hahaha... az Apa? mi az? ki az az Apa? hól van? A Teremtés ugyan nem ismeri, nem mutatja, a Teremtés uja csak az Anyát mutatja. De azt aztán bizton... Eh, nincs Apa, ha mondom! a férfi tejszéje szerint vállalhatja, vállalhatja, vagy tagadhatja, visszautasíthatja, de apa voltát igazában sose tudhatja és se ő, s más, nem bizonyíthatja. Nesztek, hetvenkedők, kik arra esküztök, a mi nincs!

Myrto elpirul, — szeliden szól:

— Szegyéld magad: van Apa.

— Hol... hol, te kis hitszegő, te Napnak leányfattyá?

— Van Apa, van, ott, a hol a nő nem parázna, mint nálatok, a hol a nőt az ő szíve egy férfihoz hűvé avatja...

— Mint a mi athéni anyáink! — teszik hozzá egy lélekkel a többi leányok.

— Oh ti gyávák, árulók! — rivall rájuk

gúnyosan Oenone, — a hűséget emlegetitek? Hát megmondom: a nő csak egyhez, a gyermekéhez legyen hű. Ők együtt a szent kettőség.

— Ne higgyétek, — tiltakozik Menesthes — szentebb az apai hármás mindenség!

Korkyne hadonázva dühöng:

— Fecséges! rám hallgassatok, ti szegény félrevezetett ostoba leányok: az Apa nem számít, az Apa nem családtag. Csak az Anya számít. És egy a legszentebb: az Anyaság, — még ha apátlan is...

Phorbas a türelmét vesztí:

— Fordítva: az Apaság az, még ha anyátlan is!

— Bárgyúk, lármáz a két dajka, ott a mi Astarténk, neki nincs apja!

— És a mi legfőbb Pallas Athéné istennőnk? zúg fel a hellének szava, — neki meg nincs anyja, csak apja van: úgy anyátlanul jött, ugrott a világra Zeus atya fejéből!...

— Úgy van, végzi Menesthes, — és én mondom: jaj nektek, mert ő az, Szűz Athénének, ki az Apaság fensőbb szellemi hatalma nevében a csupán csak anyagi Anyaság ellen hadra kel...

— Átok rá, átok!

— Theseus vezetí és ő, a mi Leány-Pallasunk, lesz az, a ki a ti parázna Holdanyátokat legyőzi!... Theseus, megünn-e már?

Zaj, átok, rikácsolás, ők ketten, Poseidon fia és Phaedra, a két feleselő tábor közt állnak. A vita vihara fejük felett süvölt el s ők még se hallják. Pedig már nem is beszélgetnek többé. Phaedra búsan hajtja le a fejét:

— Tehát nem visesz magaddal?...

Theseusnak az alélt Ariadné a szeme. Néman int nemet. A kis hercegnő nagyot sóhajt és csak annál szorosabban simul hozzá. Forró homloka az athéni csupasz melléhez tapad s könnyei a hatalmas öklre peregnék. Lopva lassan aztán aikai is a Theseus kezére nyomódnak. Ő észre se veszi... Phaedra szava igen halk:

— A te kegyed az én végzetem, a te isteneid az én isteneim. Most először fohászokodm hozzájuk s itt a te válladon, új oltáromon kérem őket, ők áldjanak meg...

— Köszönöm, kis Phaedrám.

Minos kisebbik leánya gyermeketegen titkolódzik:

— Lásd, én jó vagyok, szófogadó vagyok, én már is a Nap Leánya vagyok!... De valahogy el ne árulj, senkinek se említsd! Szegény bolond Ariadné néném! Mondd, velem is úgy bannál, mint ő vele? Ne, — úgy-e nem?

Szórakozott válasza:

— Nem... nem, kicsi Phaedrám.

— Jaj, úgy félek, úgy rettegek tőled!

— Kis macska te és mégis a hónom alá bújsz?

— Igen. Előled rejtőzöm... Te oly kegyetlen vagy. S ez oly nagyszerű. Látom a néném példáját és csak annál bolondabb vagyok! Szegény Ariadné.

Theseus ismét az oszlop felé néz. Vállat von:

— Szánom, sajnálom őt —

Phaedra felveti a fejét. Bomló, tömött ébenháján kedvtelve hullámszik, viharzik a fiatal reggeli fény. A kicsi szinte féltékenyen siet a szóval:

— Ne, ne... inkább engem szeress kicsit. Csak egy csöppet.

— Gyerek te!

— Gyerek? Majd felnövök... És akkor szeretni fogsz kicsit?

Az athéni kereső fordul meg:

— A vértem...?

A kis hercegnő arcát rejtve hajlik le s alázatosan emeli fel a Theseus aranydíszes vértjét. Maga esatolja fel neki, aztán letérdel s a nehéz réz hadikothuruskok szíjait is nagy gonddal ő húzza meg. A vér elefántesonszínű arcába szökik, a hogy munka közben a Theseus csupasz

terdéhez támasztja lüktető halántékát. Végre felpillant. Néz Poseidon fiára könnyezve, de oly reménykedve, mint a napsugár a tavaszi záporon át. Felkel, reszkető tagokkal egyenesedik ki s két kis kezét a fejlődő kebléhez szorítja:

— Fáj, szenvedek... lásd, már is felnőttem! Siető mosoly:

— Szenvedsz? majd elműlik, kicsi Phaedrám. Ő a fejt rázza. Könnyei csöndesen folynak:

— Nem, nem műlik el. És ne is műljék. Oly jó ez a kín! játszom vele, mint otthon a kölyök-tigrisekkel. Azok is megharaptak néha... De te ne szólíts engem így többé kis Phaedrának.

— Ugyan miért ne?

— Mert az a vásott kis Phaedra nincs többé, érted? Most hal meg, most e percében, hogy rám nézsz. Már vége is. Nincs többé. Oly furesa ez...

Theseus hívják — búcsúzza kérdi:

— Mi az a furesa?

— Hát az, hogy... én nem tudom... de most egyszerre hirtelen mássá, egy új valakivé lettem. Tapogatom magam: ki vagyok? Nem ösmerem ezt a vadideget, — csak egyet érzek egyet tudok erről az új magamról, azt, hogy a tied vagyok —

— Az istenek áldjanak!

— Nézz rám, úgy... szebben... úgy, mint a hogy szegény nénemre néztél még tegnap. És ha már magamat nem, vidd legalább magaddal ezt az utolsó pillantásomat...

— Elviszem, kicsi —

— En majd utána megyek... Az áldó és védő nagy Baal-Merodakh... nem, nem: Apollo veled!

Phorbas a már induló athéni sorok közé vonja Theseust, Phaedra utánuk fut:

— Engem még látni fogsz...

Vajjon meghallotta-e? Ők már mennek. Sietnek le a ciprusok közt a bérczfokról; elől társnőivel tánczosan Myrto lejt, kelbén tartva a hozzája visszazállt szent galambot. A dajkák átka utánuk károg, de az erősödő friss reggeli szellő el-elkapja a dühödten sühogó tyrusi szót. Phaedra meg-megáll, ágaskodik, majd ismét szaladva indul, végre megbotlik, elbukik. Sajgó lábbal és szívvel terül el a szent fűben. És sir keservesen. A dajkák hozzája futnak...

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

Halkan ismétli magának ezt s mintha minden egyes szóval az Oxia-hegy egy-egy sziklája szakadna reá s temetné maga alá. Ott lenn a Theoris fekete vitorlája alatt a Theseus vértjének az aranya villan, — a hercegnő keserűen veti ki csapzó szőke haját a homlokából: ő Theseus, mégy, elmegy, őt bezzeg nem hagyja el az esze!... Pedig az imént még mily szerelmesen dulta, csókolta ezt a csapzó szőke haját... Minos leánya búsan nézi a keblére omló fűrtöket s ajkával a csókok helyét keresi, tapogatja rajtuk. Egy percze édes örvénnyel öntik el az éj emlékei, de utána csak annál üresebb, vigasztalanabb szemekkel pillant fel: mennek a hajók, messze a raj már, a vitorlák oly kicsinyek a tengersonban! S ő itt egymaga, egyedül, elhagyottan... Hóhört, holdleányi trón, az ő régi asszonyuralmi álma, — mily közel érezte már magát a megvalósulásához s ime ez az attikai paraszt kifogott rajta! Édes, szerelmes, drága, szép paraszton!... Vége; sohse látja őt többet. Mennek, — a Theoris fekete vitorláját már végkép eltakarta az őt követő, mögötte tömörülő többi kilencezvenkilenez...

Ariadne a szirtfokszéli kövirózsa hús levelére hajtja forró arcát. Egy percze megdöbben, ime a nap süt s mégis sötétedik: a végzet ereszkedik. Feljajdul, — fél, fáj, kényeztetett testével futni szeretne, ám ugyan hova bújjék? Csak nem szenvedni... Körülnéz. Pár szalagrongy, tört thyrus... s itt friss sziklatörés a bérczfok legszélén; a hűvös éjben innen léptek a mélybe a túlboldog szerelmesek. Eh, ők ketten is azok voltak, bárcsak követék volna a példát, most legalább ott lenn együtt lehetnének... Ott lenn... Lepillant. Nem ijeszto, nem pestis feketé: szép mosolygó kék az a halál s oly hivatogató! Sirályok, mint a messze thrák téliből idetevő piczi hópihék szállingóznak a mélyben, Ariadne málázva nézi őket, aztán egy kővel, melyet könyöke lelök, e pihék közé ejti le tétova gondolatát. Esik már... ő lesi, lassan száll, mély az a mélység! még se ér le, végre loocsan a fodros víz s a letűnő kővel gondolata is alámerül. Szinte látja, mint súlyod s éri, a szédület láthatatlan szálán, mint húzza

öt is maga után a mindent feledtető bűvös, hűs kékbe. Felkönyököl.

— Úgy... kelj fel, leányom. De ne nézz le oda.

(Folytatás következik.)

SZŐLŐHEGYEN.

Ősz az idő már, a levél
Piros a meggyfán, mint a vér.

Váltva a sárgás színeket,
Szanaszét véres szigeteket.

Szél fut a szőlő-hegyen át,
Hallani síró sohaját;

Panaszos jajjal nyög bele
A szedett tőkék kebele.

Összekuszálták levelét,
Földön az oldott kötelek.

Fürt, a lefosztott venyigén,
Nem mosolyog már az idén.

Majd csak az új nyár melegen
Zsendül az új fűrt új venyigén.

Zsendül-e vajjon? Tudja az ég:
Új tavasz, új nyár jön-e még?...

Sárga halálszín közepett
Szanaszét véres szigeteket.

Elfog a kétség, hogy a nyár
Vissza nem is tér soha már.

1916. Vargha Gyula.

A TOPCSIDERBEN.

Fölöttem összeborulnak a fák,
Mint valami dús zöld ünnepi sátor
És én ünneppel gondolok terád.

Szineses fesledez minden virág
A Napnak izzó, csókos sugarától
És én virággal gondolok terád.

Illatoznak a nyiló orgonák
— Smaragd csilláron lilafürtű lángok —
És én bódultan gondolok terád.

Melyet opálás, édes tej von át:
Az orgona a te kedves virágod
S én orgonával gondolok terád.

Vig fűtve a légbe harsogva vág
Az ágak közt szökdeceselő rigónak
S lekemben daljal gondolok terád.

Pillangók vívnak szerelmes csatát;
Üzködve szárnyaik összecsapódnak
S én szerelemmel gondolok terád.

A pázsit lágý-hegesztőn köti át
Mély, gránáttepte sebeit a Földnek
S én fájdalommal gondolok terád.

Hogy vér termékenyítse Föld sarát,
Vértengert ontva embert emberől meg
És én vérezve gondolok terád.

Ott túl a nagy Kaszás űli torát
S a siron itt már bimbó, szenge és friss
És én vágyakkal gondolok terád.

Bár harezban áll az ember-miriád,
Szép a Tavasz, szép a Szerlem mégis...
... És én sohajtvá gondolok terád.

Haraszthy Lajos.

A BUKOVINAI HATÁRON. — Jalfy Gyula, a hazatérte kikéldött munkatársunk felvétele.

Leonardo da Vinci: Harcos ágaskodó lovon.

Bertoldo di Giovanni: Európa elrablása.

FERENCZY ISTVÁN BRONZ-GYŰJTEMÉNYÉNEK KIÁLLÍTÁSA

Nemsokára három éve lesz annak, hogy az állam megvásárolta az első magyar szobrásznak kisbronzokból álló gyűjteményét, melyet ez akkor vásárolt össze Rómában, midőn Thorwaldsennek műhelyében dolgozott. A gyűjtemény tudományos feldolgozása nemrégiben véget ért és rendbe is hozták a mintegy nyolcvan darabból álló kollekcziót, melynek különben úgyszólván minden darabja kitűnő állapotban volt.

Legnagyobb szenzációjáról, a Leonardo da Vinci készítette Trivulzio-emlék tervezetéről már beszámoltunk olvasóinknak, de ezen a megbeszélhetetlen értékű unikumon kívül számos olyan kitűnő szobrocskája van, hogy már ezek révén is igen nagy művészeti esemény számba megy a Szépművészeti múzeumnak múlt héten megnyílt kiállítása, melyet a plasztikai osztály közép és újabbkori osztályának vezetője Meller Simon rendezett el, a ki különben, mint köz tudomásu dolog, a tudományos feldolgozás nehéz, de ebben az esetben végtelenül hálás munkáját is kitűnően, sok elmélyedéssel és irigylésreméltó intuízióval végezte.

Ha más időre esett volna e gyűjtemény közzététele, valóságos európai, sőt világszenzációt jelentett volna, hiszen renaissancekori bronzok ily jelentékeny tömege az ismeretlenségből régróta nem, sőt egyáltalában nem került egyszerre a nyilvánosság elé. Nagyrítván fel-feltűnik egy-egy darab, vagy inkább csak gazdát cserél, a mely alkalommal csodálatos magasságra verik

Alessandro Vittorio: Venus.

fel a mohó vásárlók az árakat. Etféle szobrok száma pedig még igen gazdag múzeumokban sem valami nagy és ujainkon lehet összeszámlálni azt a néhány múzeumot, mely ezekből a kincsek közül jelentékenyebb gyűjteménnyel rendelkezik. Epen ezért nem lesz érdektelen, ha Ferenczy bronzai rejtkezésének történetét röviden elmondjuk.

Hat évi küzködés után 1824 nyarán tért vissza Ferenczy István Rómából hazánkba. Tömérdek magasröptű tervet hozott magával, melyek közül vajmi keveset sikerült megvalósítania. Ne kutassuk most ennek okát, elég az hozzá, hogy hajótörést szenvedett és megcsalódva, meghasonulva vonult vissza Rimaszombatba, hová értékesebb holmijával ezt a gyűjteményét is magával vitte, mert nem tudta értékesíteni. Midőn ugyanis a Mátyás király emléksobrának előmunkálataira rááldozta vagyonát és szorult helyzetbe került, előbb 1845-ben egy kihallgatáson, aztán 1846-ban egy végtelenül érdekesen megírt és megható beadványban arra kérte fel a nádort, hogy gyűjteményét 2000 pengő forintot vásároltassa meg a Nemzeti Múzeum számára. Ha pedig ezt az árat a viszonyok meg nem engednék, akkor 300 pengő forint évjáradékkal is megelégedett volna. A nádor meg is nézte a gyűjteményt. Vajjon ki lehetett ez a nagy szakértő? Nem tudjuk, de annyi bizonyos, hogy Ferenczyt pénziánra való hivatkozással elutasították, nyilván azért, mert nem ismerték fel a gyűjtemény nagy értékét, a mi utóvégre nem is csoda, mert ez az idő a másodlagos művésziesség ideje volt, a klasszicizálók vértelen formajátékait többre tartották, mint az igazi művészet őserjét, többre, mint az igazi klasszikusokat.

Ferenczy ládába csomagolta holmiját és hazaküldte. Egy év múlva, 1847-ben kis híja volt, hogy e kincsek oda nem égtek. Leégett a csűr és a lakóháznak egyik szárnya, de a derekát megmentették. Évtizedeken át nem bolygatta aztán senki a bronzokat rejtő ládákat. Végre 1913-ban a művész örökösei Budapestre szállították a kollekcziót és Ferenczy szándékához híven az államnak ajánlották fel megvételre. A vásár hamarosan létre is jött és ma már egy darab híjával Ferenczy egész gyűjteménye arra a helyre került, a hová a művész 70 évvel ezelőtt szánta s gyűjtése fáradaími immár a nemzet kincsei közé számíthatnak.

A kiállítási katalógus e szavainak igazságát eléggé nem hangsúlyozhatjuk. Végre egy olyan gazdagodásról számolhatunk be, melynek nagy jelentőségét nem győzhetjük kiemelni, mert a Ferenczy-gyűjteményben több mint negyven darab egészen kiváló bronz látható s van néhány olyan darabja is, melyet a legnagyobb európai múzeumok is megirigyelhetnének.

Bertoldo da Giovanni kis remekműve, az Európa elrablása, melyben régi keleti motívumok élednek fel, egy Verocchioszerű Putto a delfinnel, a páduai iskolából eredő oroszlán a puttóval, Riccio pompás Faun házaspárja, a quattrocentót képviselik.

Későbbi antikizáló törekvéseket mutat a századvégreől származó kitűnő Férő mellszobor. A klasszikus művészet csodálatos komponáló készségét mutatja a Leonardo bronz, mely habár csak kisméretű, túlnő annak a teremnek ke-

retén, melyben felállították. A lónak hatalmas, természetfölötti ágaskodása, a lendület, a melylyel a háború rémét jelképezi, a minden irányban kiképzett és tömérdek mozgási síkban és mégis egy tömegben elhelyezett formák, minden idők leghatalmasabb lovasszobrává teszik ezt a kis bronzot, melyben Leonardo sok újabb formákért való vívódása testesült meg.

Nem kis jelentőségűek a XVI. századbeli szobrocskák sem. Giovanni da Bologna Herkules és a kentaur jelenetét ábrázoló műve, egy tanítványának Mercur és Psyche együttesét feltűntető csoportja, igen jelentékeny becű darabok. A XVII. század vad formatúltengésére nagyon szép példa a Herkules a hydrával című csoport. E kiemelkedő alkotások mellett egész sor kevésbé jelentékeny egészíti ki az olasz kisplasztika fejlődésének képét.

Az olasznál naivabb, de művészeti szenzációk szempontjából nem kevésbé igaz és megható világba vezet el a gyűjtemény két kicsiny német renaissancekori szobra, melyek még ritkábbak, mint az olaszok, mert az egész világon alig van belőlük több mintegy húsz darabnál. Mindkettő legjava példánya ennek az esztenségében is bájos művészetnek.

Ne feledkezzünk meg végül a nagy osztrák szobrásznak, Raphael Donnernek két szép ólomdomborművéről sem és ekkor nagyjából beszámoltunk a legérdekesebb számokról.

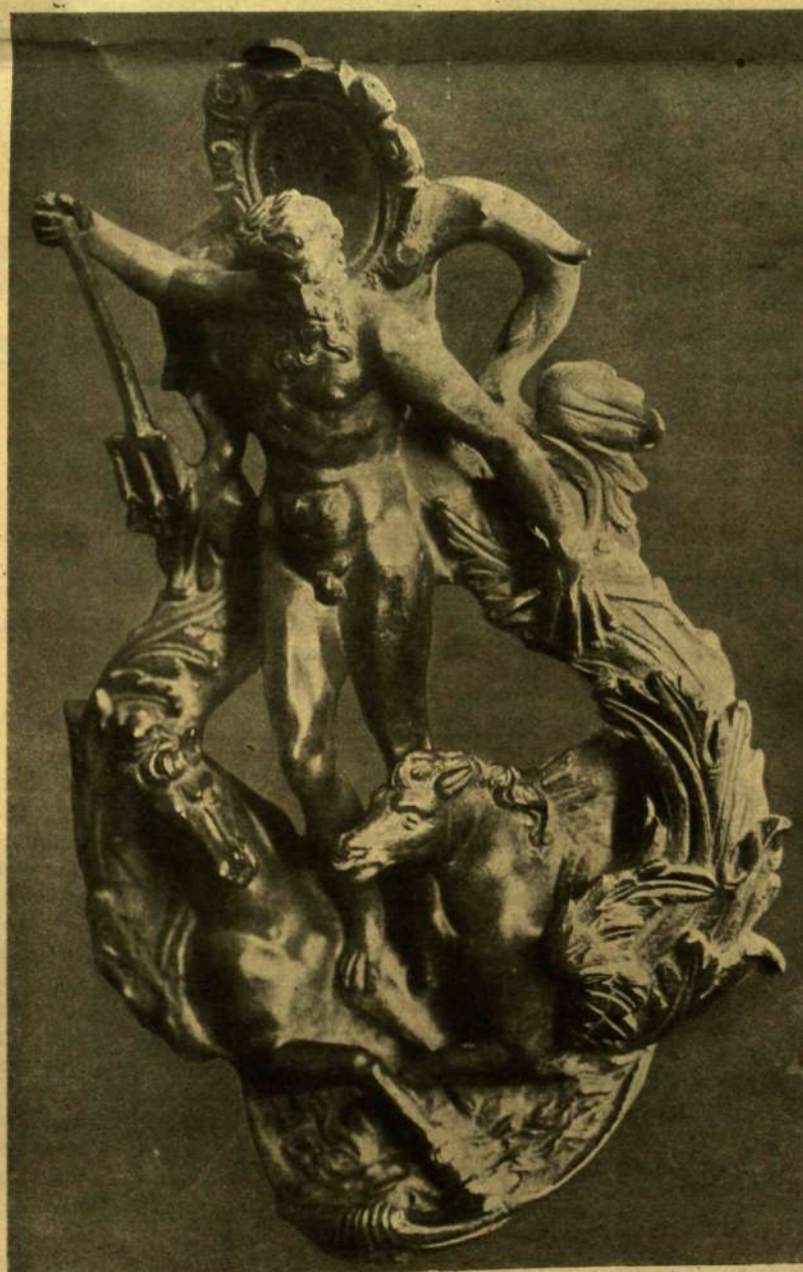
A gyűjtemény magas színvonala és eléggé nem hangsúlyozható nagy értéke egy újabb el nem hervadó levet ad abba a koszorúba, melyet a sokat küzködő első magyar szobrásznak már csak emléke köré fonhat a hálás utókor.

A nürnbergi Vischer-műhely: A bőség allegóriája.

G. Raphael Donner: Venus Vulkan műhelyében.

Venetiai mester, XVI. század vége: Neptun vizilovaival. (Ajtókopogtató.)

Giovanni da Bologna után: Herkules és Nessus.

KATONA NÁNDOR MŰTERMÉBEN. — Jalfy Gyula felvétele.

MŰVÉSZEK OTTHONUKBAN.

KATONA NÁNDOR.

Önmagáról.

A milyen megtisztelő a felszólítás, hogy beszéljek egy kicsit magam is a magam művészetéről, amiről nehéz is egyúttal megfelelni rá. Úgy gondolom, hogy a festő mindent elmond magáról a képein, a mit pedig nem tud elmondani az ecsetjével, azt szóval vagy tollal, — melyek nem az ő fegyverei — bizonyára még kevésbé tudja elmondani. Ez én rám különösen áll, mert művészetemben a lehető legnagyobb egyszerűsége törekedtem mindig; kerültem a zűrzavart, ki nem forrott elméleteket és csak arra támaszkodtam, mely egyedül állandó, változatlan és szilárd alapja minden művészetnek: a természetre. Ma, harmincz éves művészi munkásság után, még jobban érzem — és most már öntudatosan vallom is, a mi ifjúkoromban csak intuiciójá sejtésként élt bennem, hogy egy rövid emberélet még csak arra sem elég, hogy kikutathassuk, kifürkészessük a természet titkait, nem hogy fölényesen fölébe kerekedhetnénk. Sohasem kalandoztam el még oly csábító területekre sem; lemondtam a művészi kereskedés gyakran oly hatásos féleredményeiről, csak hogy minél intenzívebben szentelhessem magam a természet tanulmányozásának. Ez természetesen csak a technikai virtuózkodás és különzködés merőben külső hatásokra vadászó kísér-

RÉSZLET KATONA NÁNDOR MŰTERMÉBŐL — Jalfy Gyula felvétele.

nekem nem kell revidálnom művészi hitvallásomat, sőt — úgy veszem észre — egyre nagyobb és szélesebb rétegek helyezkednek arra az álláspontra, hogy a művészetnek nem külső, de belső szenczációkat kell adni.

Katona Nándor.

KATONA NÁNDOR MŰTERMÉBEN.

Voltaképpen a magyar föld hegyes büvőköréhez, a nagy Kárpátok vadregényes, havasi bérceihez kellene elvándorolnom, hogy híven beszámolhassak Katona Nándornak, a nagy magyar tájképfestőnek igazi műterméről. Zordon sziklák között, félelmetesen zúgó havasi vizek mentén, hol ragyogó napsütésben fürdőző, hol fellegbe borult mennyboltozat alatt, a nagy, szabad természetben van a mester műhelye, a mely immár harmincznégy esztendő óta egyes egyedül az övé... Tudja ezt mindenki, de különösen azok, a kik Katona Nándor művészetében megértik a mester rajongó lelkét, ismerik, szeretik, tisztelik nagyszerű egyéniségét, csöndes figyelemmel kísérik külsőben szelid, de örökös benső forrongásokban zajló életét... Katona Nándor művészetének témája: a Kárpátok csodálatos szépségeinek megértése. De híven, hűségesen ragaszkodik is ehhez, a természeti szépségek ezerféle változataiban kimeríthetetlen témájához s ezért választotta a pompázó szabad természetet műterméül a mes-

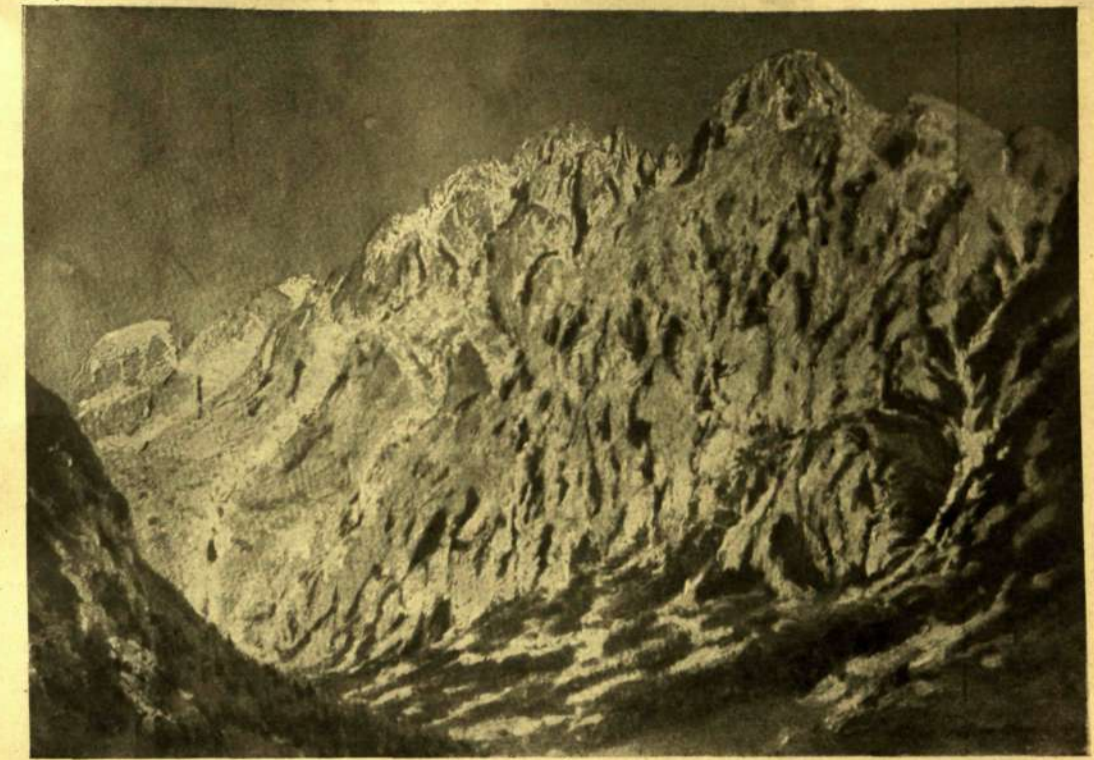
VIZESÉS A MAGAS TÁTRÁBAN. — Katona Nándor festménye.

ter, a kinek a modelljei az égbenyuló karsú sziklatömbök, haragosan zöldelő fenyők, csillogó fehér havasok, néma völgyek, ragyogóan játszó napsugarak, muzsikáló, harmatos tavaszi reggelek, égő tűzben pompázó nyári alkonyatok. Az év legnagyobb részét a Kárpátok rengetegekben tölti, a hol csöndes magáramaradásban, mesteri munkájának elmélyedésében éledegl hónapokon át sokszor bizony a legnagyobb életveszedelmek és a remeteélet önkéntes nélkülözései között. Kora reggel már ott bolyong, festékes ládával kezében a bércezőriások között, felüti tanyáját, hol gyakorta égicsaták törnek meg a susogó csöndességet, zúgó viharok búgnak bele a mélaság muzsikájába, de Katona Nándort mi sem zavarhatja meg munkaközben. Paraplé alatt festeget tovább, addig, míg beéri ihletét alkotó kezeinek munkája. Művészetének termékenységét ez a szabad műterem adja meg.

A fővárosban csak nagyon kevés időt tölt Katona Nándor. Úgy szólván csupán pihenőre tér vissza ide hozzánk, a szabad természettől elzárt városi műtermébe, mely zajongó, lármás bérpaloták közé van beékelve egy Akácfa-utcai proletárkaszárnya tetején. Az első pillanatban szinte kételkedve megyünk fel a lépcsőn, találgatva önmagunkban, vajjon itt lakhat-e a hírneves magyar festő, a kinek művészetében a szabad természetnek oly óriási szerep jutott? De a mint befelé kerülünk az ajtón, körülfigyelünk az az ismerős érzés, a mely Katona Nándor művészetének megértéséből fakad a lelkünk mélyén. Idebenn egészen más világ van. A milő, a légkör, Katona Nándor sajátos egyénisége a szabad természetet varázsolja elének a pesti műteremben, a művész városi pihenésének egyszerű tanyáján.

Nehéz perzsaszőnyegek süppedő selyme fogja fel lépteink neszt, finom művű antik bútorokon friss virágok illatoznak, de féltve őrzött kincs gyanánt, gondosan megszártított havasi növények is szomorkodnak itt. A hideg, búsongó Tátrának hófehér gyopárjai, a nagy Kárpátok tisztásainak ringó fűszálai integetnek felénk, de ugyancsak ebben a szobában vannak kiterítve a széles üvegszekrényekben összegyűjtött holt lepkeleptek, a Kárpátok zenélő csendjének ezerszínben pompázó hímes pillangói. Egyik szebb, mint a másik, mozdulatlan vonaglással hevernek előttünk s halálukkal idelepták a vadregényes tájak poézisét...

Benn, az óriás műteremben a legnagyobb egyszerűség... Butorral nem is tömte meg műhelyét a mester, tisztára szabad a légkör,

A LOMNICZI CSÚCS. — Katona Nándor festménye.

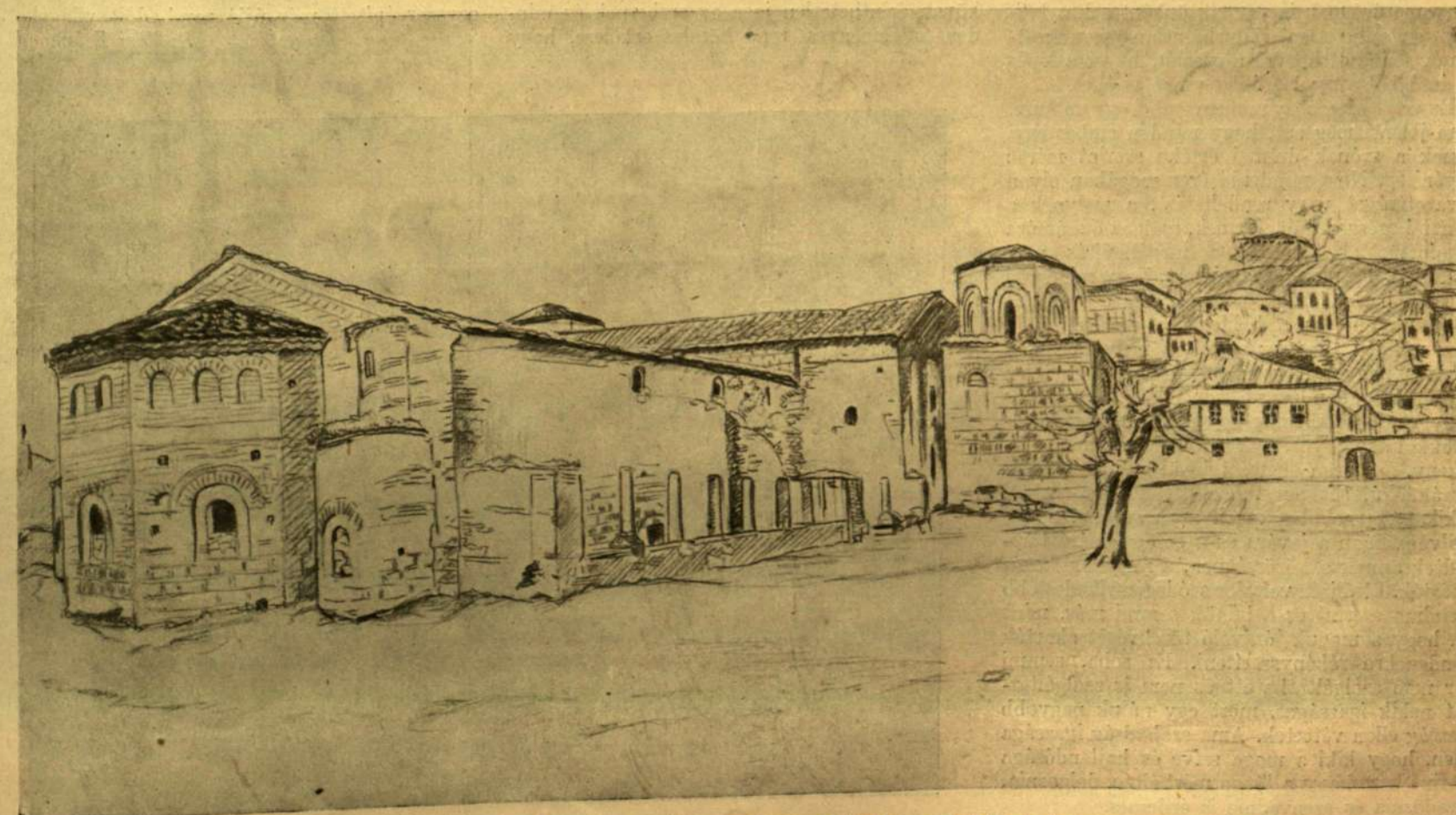
csupán a festőállvány hódított el a műterem teljesen szabad területéből egy picinyke helyet. A falak mentén köröskörül egyszerű fapalczokon temérdek kép van felhalmozva, sok vázlat és festmény; a Kárpátok örök szépségeinek hirdetői Katona Nándor alkotásaiban...

Előttünk az állványon egy csaknem befejezett kárpáti részlet, a hideg és szomorú Tátra mása, borongós hangulatával. Megérzik rajta a csöndes zokogásra fakadó fellegbeborulás, a levegő vihart jelző illata, a fenyveseknek zúgó susogása s csaknem kipattan a vászonból a dagadó földréteg s szinte beleheljük magunkba a vad hegyi szellőt... Alul egy másik kép: A vándor. Csatakos, nagy országot baktat egy rongyos suhanc... Csönd... Ezen a képen testet ölt a magányosság, él, didereg, sikong az egyedüllét s mi önkéntelenül megreme-günk a rideg elhagyottságtól... A polczokról előkerülnek Katona eddig még teljesen ismeretlen képei közül azok a vásznak, a melyek meglepetéseket őriznek a művész ismerőseinek számára is. Egymásután ismerkedhetünk meg Katona Nándor figurális ké-

peivel, a melyeknek létezését eddig nem is sejtették a magyar képzőművészet világában. Hogyan?! Katona Nándor a szédületes perspektívák mestere, női aktokat, tanulmányokat, portraiteket is fest? Íme itt egy női fej, ragyogó Tizián hajjal, vakító fehér, finoman ívelt vállal, majd egy parasztiú csontos, szögletes arcáról mered ránk két beszélő szempár, azután egy előkelő szalon színes, lehelletszerű elegáns alakjainak sejtelmes kompozíciója, és megint a Kárpátok szövik mesés szép álmaikat...

A pesti műteremben a szabad természet hangulata, — nyugodt és csöndes, mint Katona Nándor, az ember maga... És ez a falak mögötti műhely legjobban jellemzi őt, úgy is mint embert, úgy is, mint művészt... A nagy egyszerűség, a tiszta levegő, a bútortalan szabad tér, a felhalmozott, félve őrzött elrejtett képtár, a virágok, a könyvek, a pillangók tarka gyűjteménye s az örök készenlében elől heverő hatalmas bőröndök gazdag ígérete a magyar képzőművészet számára.

Kovács Lydia.

A SZENT ZSÓFIA-MECSET OCHRIDÁBAN. — Bató József rajza.

A CENSTOCHAU VÁRTEMPLOM BEJÁRATA.

KÉT VILÁG KÖZÖTT.

Az ember társas lény és közösségekbe kívánczó; de az élet egyéni vonalakra törekszik. A közösségbe kívánczóságnak a biztosság, a megvédegettség vágya a forrása: de a biztosság, bár rendkívüli fontos, csak a legrititívőbb követelménye az életnek. A nagy törekvés, a mely felé legerősebb érzéseink és gondolataink szakadatlanul áradnak: a boldogság. Mindenki arra törekszik, hogy az elérhetőség mértékéig boldog legyen, vagyis: a saját életét élje. De minden ember egy unikum, vágyai és képességei szerint egy-egy sajátos, külön rendeltetésre hivatott, a melynek szolgálatában jól érzi, a helyén tudja magát. Van-e sikere ebben a munkában: más kérdés. A hajlam, a vágy, a rendeltetés érzése a döntő. Az író csak ír-asztala, a festő csak a vászna előtt érzi magát a helyén, ha az írása vagy a vászna soha se kapja is meg a koszorút és ha a munkának valamely más területe a boldogulásnak hasonlíthatatlanul több készsége teremni is meg számára. A csalódásnak, a meddő küzdelemnek és a nyomorúságnak is vannak önkéntesei, a kiknek elviselhetetlen, kibíthatatlan szerencsétlenség lenne otthagyni a zászlót, ha ez a lépés az inségből a gazdagságba vinné is őket.

Ez az igazság, hogy minden ember egy unikum, nem jelenti még azt, hogy minden ember egy, ennek a szónak drámai értéke szerint mért: egyéniség. Nem mindenki érzi magában olyan hivatottságot vagy rendeltetést, a melynek a vonalai egészen különlegesen, csak az ő számára fogalmazottak. Emmit a megállapítás nem kodifikál. De mondja igenis azt, hogy mindenki a saját hajlandósága, a saját gusztusa szerint óhajtana élni és a boldogsága csorbulásának érez minden kényserfűsítést, a mely ebben, a sokszor nagyon-nagyon szerény és igénytelen hajlandóságában és sokszor nem is ellenséges vagy rontó és sokszor egyenesen támogató indítékkal akadályozza. A történelem ismer jelentékeny, egészen kétségtelenül jóhiszemű és jószándékú, sőt apostoli ihletésű jelenségeket, a kiket zsarnokoknak kell elkönyvelnie, holott nyilvánvalóan a javára és a boldogságára törekedtek annak a közösségnek, a melynek sorsát intézték. Ideáljai voltak e szó legemelkedettebb tartalma szerint és a bűnük semmi más, mint az, hogy a maguk jóra való törekvésüket akarták mindenekre rákényszeríteni. És soha, semmi kor nem szolgálthatott és nem is szolgálthat nekik igazságot, mert egy náluk nagyobb igazság ellen vétettek. Ama szabadság igazsága ellen, hogy kiki a maga szíve és hajlandósága szerint kereshesse a jót, a mért élne, dolgoznia, fáradoznia és szenvednie is érdemes.

Rendnek kell lenni, hogy biztosság legyen,

hogy emberi szolidaritás legyen, hogy utak szel-jék át a rengeteget, a melyeken munka, törekvés, ambíció az alkotás vágya, a pihenés vágya, az öröm vágya tájékozottan a maga célja felé mehessen. De a rend nem lehet a falanszter koré. Nagy biztosítéka a szabadságnak az intézményes megvédegettség, de csak addig, a míg a jogos emberi tulajdonságok határain belülre nem húzza a maga mindig merev vonalait. Az uniformis kétségtelenül a legjobban, a legpraktikusabban és nem is az esztétikai szempontok mellőzésével megfogalmazott köntös. Úgy készült, hogy a ruha minden kívánatos, jó tulajdonságát a teljesítő képesség lehető legteljesebb mértéke szerint szolgáltsa és kiküszöböltessék belőle mindaz, a mi fölösleges és akadályozó. De azért vajjon, ha a viselése nem is lenne tilos azok számára, a kiknek nem kötelező, uniformist hordana-e mindenki? Nem viselnék-e továbbra is azokat a gúnyákat, a melyek se praktikusság, se takarosság dolgában vele nyilvánvalóan nem versenyezhetnek?

Izlése, hajlandósága, igénye, a mennyiben az intézményes rend ellen határsértést el nem követ, érintetlen joga az embernek és minden intézményes rend köteles erkölce, hogy

SEGÉLYRE VÁRÓ ASSZONYOK A CENSTOCHAU KOLOSTOR UDVARÁN. — Jalty Gyula felvétele.

a maga maximumában az emberi jogok megszorításának minimuma legyen. Természetesen: ez a normális idők törvényének a morálja vagy moráljának a törvénye. A *chacun pour soi, Dieu pour tous* elvét a maga képeére formálhatja át egy olyan kor, a melyben mindenki megszűnik elsősorban a magáé lenni és egy mindnyájunk fölött való sorsakarat parancsából minden egyes mindenkéért van összes értékeivel és képességeivel. Mikor a rendkívülség egy óriási földadatának egyenruháját vagy talárját vagy munkás-zubbonyát viseljük. De az idő rendes sora nem a rendkívülség és a kivételes állapotok kivételessége megerősíti a normális élet másként hangzó szabályait.

A háború nem a boldogság kertje és a ki ezt a világot keresi benne, az időszerűtlenül fáradozik. Semmi se természetesebb, minthogy a háború uniformizálja az életet és a maga különleges rendje merevségével mást és többet is lekötve róla, mint az egyéni hajlandóságok szabad érvényesülését, az igények speciális túlfeljődését. Az éles jogainak a nélkülözhetetlenségek, a feltétlen szükségletek határain belül kell elhelyezkedniök és egyetlen respektált alapjuk: a statisztikai megállapítás. Az élet mindenki számára: egy megszabott porció, a mely lehet az egyiknek sok, a másoknak kevés, de elégnek kell lenni mindenki számára.

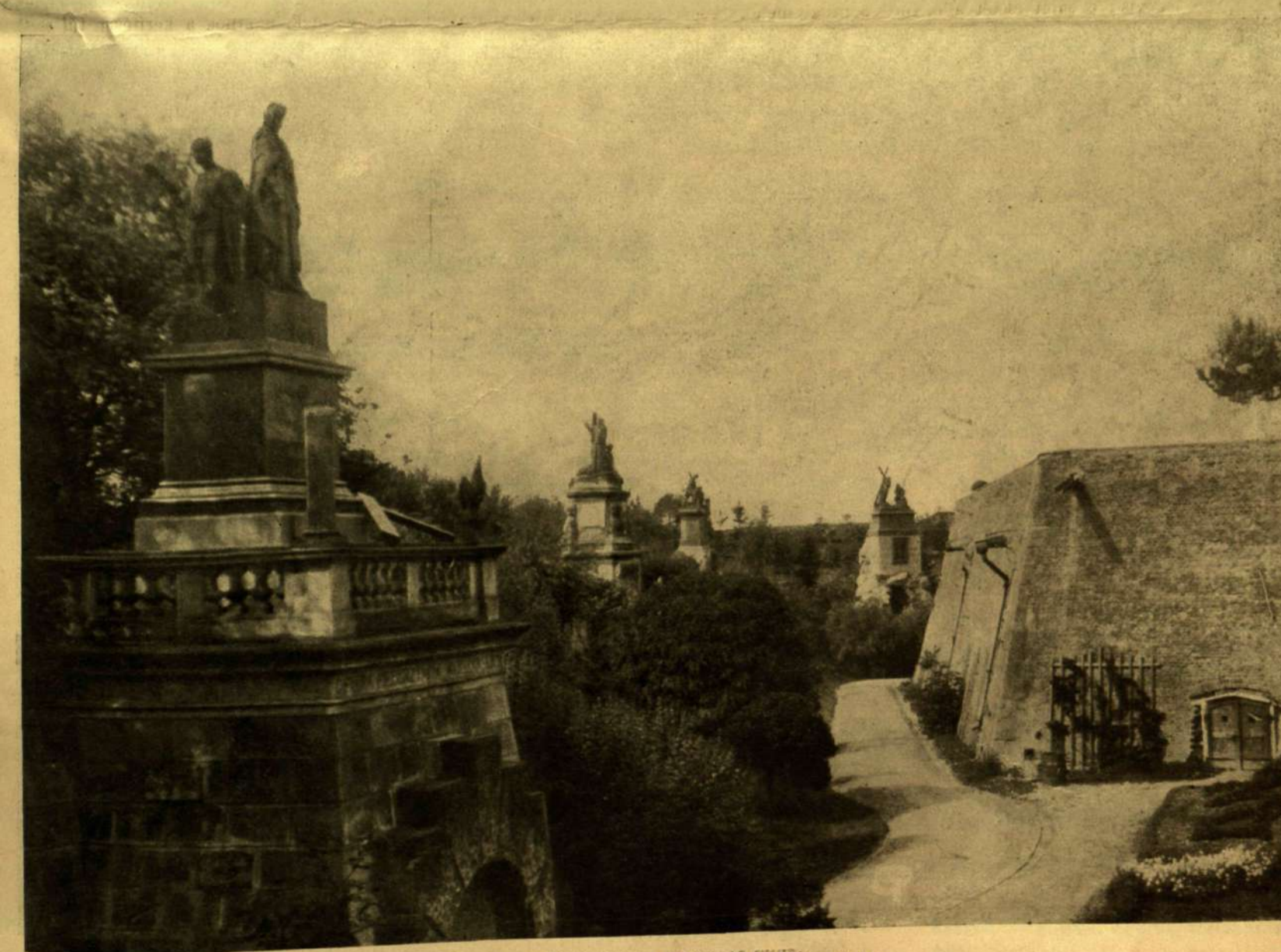
Nemesak kötelességünk bizni benne, de okunk és jogunk is van biztosra venni, hogy e rendkívüli idők életének rendje egy szebb, jobb és boldogabb jövőre vételára és ez a tudat maga távol tart nemesak az ajkunktól, hanem a gondolatunktól és a lelküktől is minden panaszt vagy elégtelenséget. De a mennyire erkölcs az, hogy készsággel viseljük a rendet, a melyet egy rendkívüli kor hivatása diktált az életünkre, annyira nem lenne erkölcs, ha ezt a rendet ama jövőre számára is kívánnók, a mely majd a világot újjászervezi.

A Tegnap képe úgy emelkedik föl emlékeztetőnkben, mint egy elszűdött Eldorádóé, az életnek hallatlan könnyűségével, szinességével, gondtalanságával, kényelmességével és szabadságával. Bajai, a Máchoz képest: egy játszódó gyermek, a kinek a kerítésen túl esett a labdája, a katona mellett, a ki egy hóviharos éjszakán az ellenséges állások kikémlelésére indul. A Holnap az, a mi a Tegnap volt, nem lesz. Ehhez nagyon is nagyot élt át és nagyon is sokat vesztett. De kiérthetetlen és elviselhetetlen eleme az ember lelkének: a vágy és a törekvés a boldogság után. Nagy munka lesz, a míg eljut a nélkülözhetetlentől a lehető legjobbig és az igénye újra megtanulja a repülést. A míg a világot az elviselhetőtől a szépig, a gazdagig kiépíti. De nincs hatalmasabb aspiráció a boldogság vágyánál és ez a vágy nem egyszer épített már újá rombadólt világokat.

Szóllósi Zsigmond.

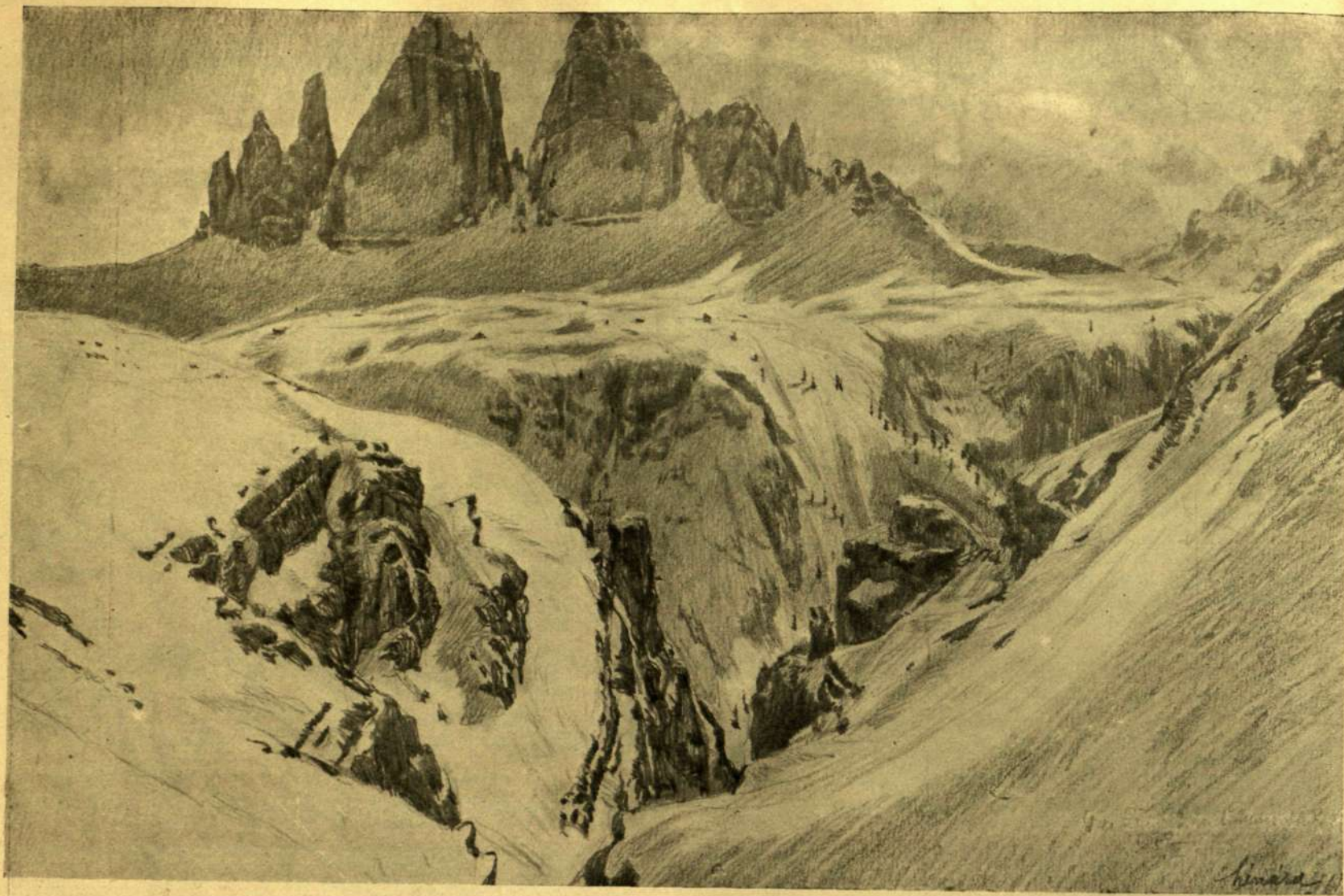

FESZÜLET ÉS SIRBATÉTEL A CENSTOCHAU KALVÁRIÁN.

KALVÁRIA A CENSTOCHAU VÁRTEMPLOM BASTYÁJÁN.

CENSTOCHAUBÓL, A MAGYARORSZÁGI EREDETŰ PÁLÓS SZERZETESÉK KOLOSTORÁBÓL. — Jalty Gyula felvétele.

A «DREI ZINNEN» (DOLOMITOK).

SZENT CASSIAN A DOLOMITOKBAN.

AZ OLASZ HARCZTÉRŐL. — Lénárd Róbert rajza.

HADIPIKTOR NAPLÓJA.

A csues-nép.

Szabadságon vagyok idehaza. Micsoda kényelem, micsoda nyugalom. Alig tudok betelni vele. Akkor dolgozom, a mikor jól esik, nem pedig, mikor a muszka megengedi. Már szinte el is felejtettem, hogy fagyos rögökön döcögő kocsin és friss gránátgödörbe lapultan is lehet ebédelni. S ágyban alszom! Igazi ágyban, nem pedig olyanban, a mit ferslágából rögtönzött a hadi leleményesség. Az igaz, hogy az itthoni altató muzsika, az autótülkölés se valami kellemes, de nem is rosszabb, mint mikor odaki az ágyübömbölés rázza a falakat. Az egerek vincezárását a régi kakukos óra ketyegése helyettesíti. Ez sincs ellenemre.

Milyen nyugalom. A biztonságnak milyen jóleső érzése ez. Alig várom az estét, a puha ágyat, nyugodt álmot.

A kályha alig egy pár lépésre van ágyamtól. Pompás meleget sugároz felém, parázs szemével pislog, kacintgat, mintha azt akarná mondani, aludj gazdám, — álmodj szépeket.

— Szépeket — ha azt csak úgy lehetne.

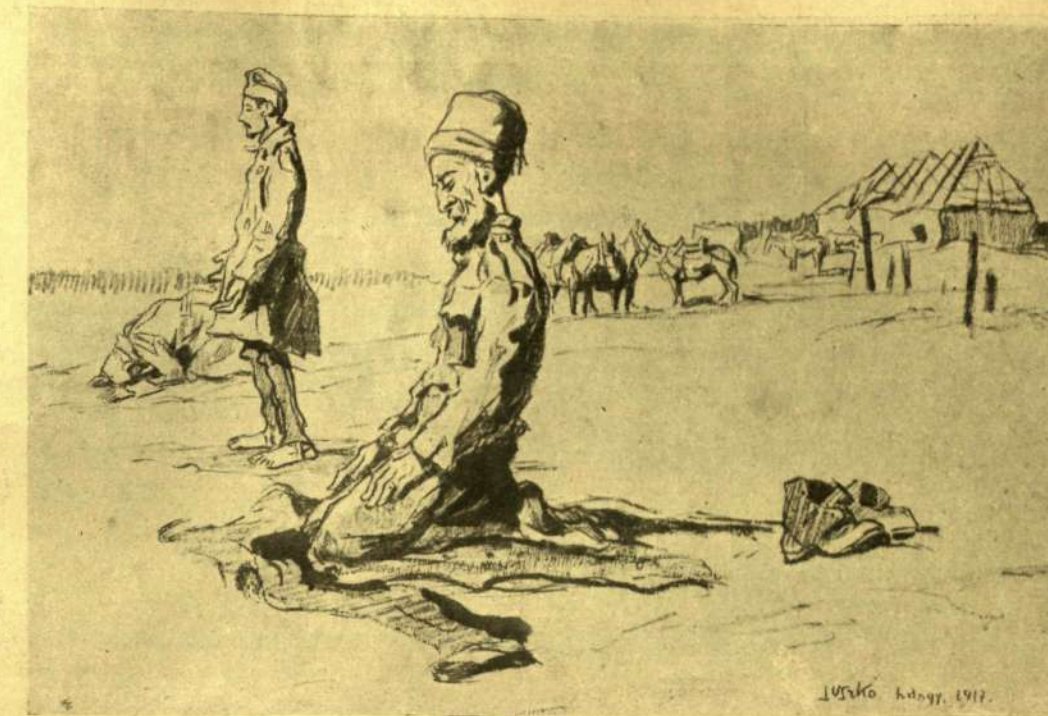
Elnézem, a mint a tűzfény hetyke tánczot jár a szőnyeg tarka szegélyén s a mint nézem, más tüzek képei vonulnak el előttem. Tüzek képei, melyek a volhyniai sötét, hosszú éjszakákon égtek.

Zúg a fenyves, sír, suhog a nyírfa, a Szarmata síkság megveszekedett szele tépi, szagatja, a mi csak az útjába akad. Athatol a bundán, át a csizmaszáron, akár csak vésővel hasogatnák az ember esontjait. A Sztyr fagyos hullámát kinyomja a partra s a hollókat leveri az ágak közé.

Ő az úr széles e pusztákon, halálra gyötör állatot, embert, minden teremtett lényt, a kit csak sorsa erre felé vetett. Ezeket a bcsnyák embereket látom most is magam előtt. Ezeket, a kik a vadul röpködő tűz mellett kuczorognak, könnyezve a maró, keserű füstől. Arcukat pörzsöli a láng, hátukon fagyos az ólmos esőben teleivakodott köpeny. Harmadfél estendeje már, hogy alig-alig kerültek itt-ott föld alá, de azért soha egy zokszó el nem hagyta ajkukat, soha senki panaszkodni nem hallotta őket. Allah nagy és hatalmas. Ezt a népet, a csueseket forgatom eszemben.

A mozgósítás idején szép, karmazsin fezzel, sujtásos pruszlikban, széles övvel a derekukon indultak neki a nagy világnak. A kettesével összefűzött apró lovak, fejükön a gyöngyös fékkel, vígan lépegettek nyomukba. Azóta két és fél nehéz esztendő telt el. Hol van ma már a szép sávos turbán? Hol a kék gyöngyvel fűzött fék? Lemarta róluk a hosszú háború. Rongyos, kimustrált katonaköpenyeg fityeg az aszott vállakon, kőzmadzag a kis ló fején.

! Nehéz sor a háború. Örökös mars, örökös virrasztás, hóban, sárban, fagyon, halálra fáradtan, éhezve, fázva.

De se baj! A moszlimán nem zúgolódik. Nem ismer zokszót. Allah nagy és hatalmas, minden úgy történik, a hogyan ő akarja.

Szuchawóla. Most rendezkedünk be. A rongyos kis muszka falu valósággal elmerül a sár-tengerben. Őszi, hideg idő járja. Egy vityillóban szállok meg. A bejárástól balra a szoba, jobbra az istálló. Deszkával szögeztem be a kitorított ablakokat, a kemenczénél sűtkérezem. A kemenczét Pista legényem eteti a kerítésből törtelt hasábokkal.

Az istállóban csuesek telepedtek meg. Összebújva dideregnek a ronda alomban. Az ajtót jól betámasztották, de mit ér az, mikor a gerendák közt vígan fűtyül be a szél.

Kerülök, fordulok, egyszer csak azt veszem észre, hogy a Pista a kemence padkáján vesződik a csuesek ajtajával.

Mit csinál kend!? Szörnyűködök. Hisz megveszi az isten hidege azt a nyomorult népet. Azonnal vigye vissza azt az ajtót.

En? Ezt az ajtót? — Iszen ez lesz a hadnagy úr ágya. Csak nem alhatik a hadnagy úr a földön?

De igen. Inkább a földön alszom, de azt a lelkemre nem veszem, hogy azok ottan én miattam dermedzenek ebben az istenverte hideg időben.

Hát majd a lelkemre veszem én, feleli, mert ha én el nem emelem, elemeli más, minek azoknak ott ajtó, iszen azok csak csuesek.

Csak csuesek. Szegények, hogy eltűnt az ajtó, hát már el is kotródtak, másutt kerestek maguknak menedéket.

A Pista aztán zsuppot hozott a háztetőről, letakarta a sátorlappal, elkészült a jó melegen,

Juszko Béla rajza.

a kemence mellett az ágy, mert hát — a tekintetes asszony megparancsolta, hogy vigyázzak a hadnagy úrra. Rosszul aludtam. Egész éjszaka az kinezott, hogy hátha másutt se találtak maguknak vackot az én szegény csueseim.

A hó már térdem felül ér. Ropog, esikorog ez az egész fehér világ. A szél marja, kavarja a fehérséget. Belevágja a havat a házak bel-sejébe. A viskóknak már nincsen tetējük. A zsupp rég a csues-lovak gyomrába vándorolt, a gerendákkal pedig útát javítottunk a feneketlen sárban. A csuesek a szoba sarkába kotorták a havat, a középhebe tüzet raktak, körül ültek. A csillagos ég a mennyezet árva fejük felett.

Az orkán a gerendából ácsolt falakhoz csapdossa a pörnyét. A száraz, szuhos fa tüzet fog. Egy-kettőre fellobog a láng. A csuesek csak nézik. A bakák valahogy elfojtják a tüzet, de ettől fogvást a csueseknek tilos a faluban való tűzrakás. Kitakarodnak hát és a falu alatt a domboldalon élesztnek új tüzet.

A szélől felkavart hófüggöny el-el takarja a hallgatag bandát. A velő meghiagy a csontokban. Az Ikwa fekete tükrében meg-megesillan a csuesek tüzenek fénye — Allah nagy és hatalmas.

Tavaszdodik. Az utak valóságos sárfolyók. Hej! De nehezen, de keservesen vándorol rajtuk az élelem meg a muníció. Karavánok rekednek bele a rejtett kátyúkba. Csapat csapa mellé törnek a szekerek ezrei. Kilométerekre hallatszik a kocsisok fivöltése. A csontig aszott lovak ott szakadnak meg az istrángok között. A többi koci elébük vág a kerékagyig dagadozó sárban. Zuhog az ostornyél, rettenetes átkok szakadoznak fel erről a szerenésellen földgolyóról az egek felé. Hatféle náció, hatféle nyelven ordítja bele szitkait a világra, csak a csues nem háborog: a hogy Allah elrendelte.

Újra itt a tél. Az erdőből igyekszem kifelé. Nehéz nap van. Az aknák csak úgy bőgnek a fák között. Robbanó golyók pattognak a fenyők derekán. A légi torpedó ott kerepel, sívít a fejünk felett, aztán ménkő háborúval fakad szét jobbra, balra.

Az erdő egy tisztásán megtorlódik a trén. Az ellenség valahogyan megneszeli. Tűz alá fogja a tisztást. A lovak megvadulva fekszenek bele a hamba — szakad az istráng, recseg a rúd. A gránátok czudar sivitással fújják fejüket a tiszta fekete agyagba. Fülrepszto recscsenéssel szakadnak ezer felé. Éles vasdarabok hasítják a levegőt, hogy csak úgy jajgat belé. A konzerves ládákkal rogyásig terhelt szekerek tengelyig ülnek a dagadó iszapba. Van-e kocsis, a ki ebben a pokolban a helyén marad?

— Van. — A csues ott áll vergődő ló mellett, simogatja a reszkető állat izzadt, habos nyakát, — minden úgy fog történni, a hogyan Allah elrendelte.

Jön a gránát hármásával, négyesével, kinyában megremeg a föld. Fák fordulnak ki gyökere-restől s a kis tisztást elnyeli a füst, a halál.

TÖRÖK CSAPATOK PHENŐJE.

A MARQUISNŐ SZERELMES LEVELEI.

Írta BRAUN LILY.

(Folytatás.)

Rohan Louis herceg Delphinehez.

Strassburg, 1776 április 20.

A felelete nem hagy kívánni valót érthetőség dolgában, Marquisnő asszonyom:

«Nem vagyok én sem bábú, a melyet Ön dirigál, sem szolgálója Önnek, a kinek parancsolhat.» Drágám, mért ily hevesen? Akartam-e én valaha mást, mint hogy velem egyetértőleg cselekedjék? Nem vagyok-e Önnek hálás az okosságáért, a melylyel eljár? És ha eljárás módját, a mint oly élesen hangsúlyozza, csak akarata vezeti, nem kell-e ezért az akaratért kétszeresen hálásnak lenni?

«Nincs szükségem udvarmesterre» — írja Ön tovább. Hogy merészkedtem volna, hogy az akarjak lenni? Jó barátokra azonban itt-ott mégis szüksége lesz, bájos Delphine, ha a papot nélkülözhetőnek véli is.

«Fenyegetéseitől nem félek — » Fenyegetések? Egy Rohan fenyegetései egy nővel szemben? Ha nem tudnám, hogy tréfál, azt kellene hinnem, hogy — rossz a lelkiismerete. Tudnia kellene, hogy a szelid erkölcsök ez idejében vallásos szigorom daczára elég felvilágosult vagyok, hogy egy bájos asszonytól semmi szórakozást se sajnáljak, legalább abban a mértékben, a mennyiben irigységem megengedi.

De vélt bűneimért is, mivel megkorhol értük, meg kell bűnhődnöm. Gróf Guibert győjön meg Önnek. A mint hallom, vele jár lovagolni. Remélhetőleg Contades marsall emléke nem zavarja mulatságában.

Strassburgról bizonyára beszélt Önnek a marquis. Halálosan unalmas; ha az izgalom hullámai nem érnek Párisból ideig, azt se tudnók, hogy élünk. Ah, a párisi öröme, a nők, az éjszakák! El tudja-e képzelni: itt nemcsak nap-pal alszunk!

Hogy van ez? Kérdezi Ön. Mert ezek a nők vol-

Altenau János Delphinehez.

Páris, 1776 május 10.

Drága Marquisnő! Még visszacseng bennem minden szó, a melyet Geoffrin asszonytól távozóban váltottunk. Ön mely bepillantást engedett nekem a lelkébe. Meg fogja-e nekem valaha bocsátani, hogy annyira félreismertem, hogy az álarcát, a melylyel Ön maga vonta be belsejének varázslatos szépségét, nem láttam keresztül? Napokig kétségbe voltam esve, mert Delphinét nem találtam meg. Avagy lehetett-e Delphine az, a ki a szerelmet káromolta? «Hogy egy Lespinasse Júlia ép úgy el tudja dobni a szívét, mint más nők» kiáltott Ön. Delphine tudta volna, hogy csak annak van szive, a ki eldobja, gondoltam én.

S most egy öreg asszony szelid képe levette az arcáról az álarcot. Csaknem brutálisan hangzott, mikor, alig hogy Ön leült melléje, azt a kérdést intézte Önhöz:

— Mivel foglalkozik?

S hamar közbeléptem, hogy Önt kisegítsem a zavarból: beszéltem a párisi szegény gyermekekről, a kiken Ön segített. Madame Geoffrin nyájasan megsimogatta a kezét.

— Ez szép dolog, nagyon szép, marquisnő asszonyom — mondta dicsőreleg, hogy aztán újabb kérdésével újra forrón az arcába kergette a vért. «Magának nincs gyermeke?»

Ön mélyen meg volt rendülve attól, a mivel találkozott, holott ez nem volt más, mint egy öreg asszony komoly emberek körében. Hirtelen megérezte, az ön világában megvan minden, a mi csillog és ragyog — gazdagság, szépség, szellem — de ez a ragyogás csak a rövidlátóknak mutat tüzet, senki fagyoskodó nem melegedhetik mellette; a lelkesedés lángja, a mely világít és izzik, a mi oltárainkon ég. Lespinasse kisasszony haldokló nő, Madame Geoffrin öreg, egyszerű asszony, Madame Duffant vak aggnő, Epinay asszony súlyos beteg — és mégis náluk gyülekeznek mindazok a férfiak, a kik az ég és a föld királyait detronizálták, úgy hogy a ki most előttük térdel, csak fantómkokhoz imádkozik.

Hogy van ez? Kérdezi Ön. Mert ezek a nők vol-

tak az elsők, a kik önmaguknál lerombolták a társaság, a konyha és a házasság zsarnokságát. Mivel ebben a harcban visszahódították ember-voltukat s csak erre lehetek barátok, tanácsadók, vigasztalók.

Condorcet úr kifejtette Önnek eszméit a nőknek évezredes igájuk alól való felszabadításáról. A roppant átalakuláson belül, a mely készül, ez a harc mértékadó szerepet fog játszani. Nem szabad ezzel összetéveszteni azt, a mit Önnek a női klubról, a melyet Rancourt kisasszony alapított. Lesbos páholyához olyan nők tartoznak, a kik vagy eltelve a szerelemmel, új izgató szereket keresnek, vagy pedig kielégítetlen szerelmi vágyban szenvednek. Vágyaiknak csak takarójául használják a hangzatos frázisokat a nemek egyenlőségéről, azzal vélik megbizonyíthatni szabadságukat, hogy férfiruhában járnak és a kávéházban ülnek lustálkodva a férfiakkal, felegyve a világ minden kérdéséről.

Condorcet úr törekvéseinek ehhez semmi köze, ő nem az erkölestől való szabadságot akarja, hanem az erkölcsi szabadságot. Nem belső szükségesség, hogy Ön hozzánk tartozzék?

Itt küldöm Önnek Rousseau Emiljét, a melynek olvasását Madame Geoffrin annyira lel-kére kötötte. Vajjon a problémái nincsenek-e túlságos messze?

Altenau János Delphinehez.

Páris, 1776 május 30.

Drága Júliánk halálának híre, a mely reá nézve megváltás, minden barátjára nézve azonban pótolhatatlan veszteség, az Ön tartalmas levelével egyidejűleg jutott hozzám.

«Félreért engem — írja Ön. — Ha mindez emberek csöndes nagysága annyira megragadott, az talán azért van, mivel én csak nézője lehetek ennek a színjátéknak. Beláttam, hogy nagyon is kicsiny vagyok, nemhogy melléjük állhatnék. Madame Geoffrin kérdéseit úgy érzem, mint valami megbélyegzést. Nem akarok addig hozzá menni, a míg nem tudok neki válaszolni s szegyenpir nélkül nem nézhetek a szemébe. Rousseau csodálatos könyve, kinyilatkoztatás számomra.»

Úgy érzem, kezdem Önt megérteni. Ön be-

szélt nekem a fiáról és azzal vádolta magát, hogy sohasem érezte az anyai szeretet érzését. Itt a természet elég világosan beszélt; az érzés túl-áradásában nem kellene arra gondolnia, hogy leküzdje. Csak saját gyermekének szabad élmé, annak a gyermeknek, a mely a szabad szerelmi odaadás záloga. Oh, vajha várná akarna erre a pillanatra!

Gróf Guibert Delphinehez.

Páris, 1776 június 8.

A részvét meleg szavait intézte hozzám, drága asszonyom; érezte szívem teljes tépettségét ezzel a halállal szemben. Nem lehetetlen csodálatra méltó barátnőnek az, a mi ő akart lenni nekem; halvány szenvedő alakja megragadta szívemet, az esze elbájosította szellememet, de az érzelmeim számára csak testvérem maradt. Mikor Önnel találkoztam, szépséges varázslónő, minden, a mi bennem élt, el volt ragadtatva, felgyulladt s nekem, boldognak nem volt elég erőm, hogy a szegény Julia előtt alakoskodni tudtam volna. Ez az én bűnöm, a mely elől semmi gyónató sem tudna feloldani, még ha himni tud-nék is a bűnbocsánat hatalmában. Hogy azonban Ön szemrehányásokkal kínozza magát, Ön, a ki oly kegyetlen, hogy imádásomat csak úgy fogadja, mint a bálvány az áldozatot, hűvösen, megközelíthetetlenül, az mélyen fáj nekem. Szégyelje magát a nap, mert világít és szegény halandók keresik sugarait?

Néha úgy hittem, szeme egy meleg pillantásának, keze egy halk szorításának jobban hihetek, mint lénye tartózkodásának. Oh, Delphine, talán ez csak jóságának kifolyása volt, Julia iránti részvétéé? Ki kell mondanom, a mi a legnagyobb bűnöm: a boldogtalan koporsójánál boldog-boldogtalan reményem felüti vágytól kitágult szemét. Fogok-e bocsánatot nyerni?

Beaumarchais úr Delphinehez.

Páris, 1776 június 12.

Tisztelt Marquisnő Asszonyom, Önnel, a kinek oly sokat köszönhetek, közlöm elsőül a hírt: a vállalkozás biztosítva van. Vergennes úr kiutalványozta nekem tegnapelőtt az összeget, a mely az Ön szalonjában gyűjtött pénzekkel együtt lehetővé teszi, hogy az első hajókat felszereljük. Ha ez csak szerény kezdet is, mégis biztosnak érzem magamat a dologban, mert a kormányznak, a mely megtette az első lépést, tovább is kell mennie, ha csak nem akarja önmagát dezavualni.

A hadügyminiszter úr a legszívesebben fogadott, nyilván Guibert gróf ajánlása folytán, melynek melegségét csak egy nő tüzelhette fel. Elhiszi most már, hogy Vénusz a harc istennője?

Száz fej munkáját kell most elvégezmem, a mi nem akadályozza szívemet, hogy szabad legyen az Ön számára. Mialatt Rodrigue Hor-

GŐZÖS ÉRKEZÉSE A DRÓTAKADÁLYLYAL ELZÁRT KIRÖTŐBE.

talez — emlékszik, hogy a hajóvállalatunk álneve már akkor meg volt állapítva, mikor még nem volt egy garasnyi vagyonunk sem — Bordeauxban és Marseilleben árúkat vásárol és hajókat rakományoz Beaumarchais a versaillesi udvarnál, a melynek kapuit a legszebb kezek nyitották meg előtte, a szépeket játszsza. Mialatt Hortalez Franciaország fiatal hőseinek — Lafayette és Montbelliard herceg leszek az elsők között — utat tör az oceánon át, azalatt Beaumarchais betanulja Franciaország királynőjével Rosine szerepét s miközben koronás fejek Figaró füttye szerint táncolnak, ő maga, mint megkötözött rabszolga fogja szíve őrjöngését szolgálalni.

Látom Önt, a mint pajkosan nevet, mint akkor, a mikor elolvastatta velem, hogy «Beaumarchais úr pazarló és pénzszász és hogy — fi done! — lányokat tart ki!»

Ki csinálna ilyeneket ebben az erényes országban? Talán Artois gróf, Bouillon herceg, Chartres gróf, Rohan herceg — az Ön barátja! — a ki érdemeiért strassburgi érsek lett s legközelebb talán Malesherbes urat fogja helyettesíteni, hogy a francia irodalmat hozzá alkalmazza saját erkölcsi érzületéhez? Rágalom, merő rágalom, ugy-e bár, legszebb asszonyom? Vessétek Beaumarchais a börtönbe!

Bizalmatlansága büntetésül elárulom Önnek azokat a rosszaságokat, a miket Önről tudok.

Ön Madame Geoffrinnel volt. «De bizony ez jó». Mondják, ezzel a négy szóval kormányozza ő az összes filozófusokat. Elárulnám Franciaország királyának ezt a varázsigét, de attól félek, nincs hatása. A Rue St. Honcré-i szalomban ugyanis betömik a lármázóknak a száját, mielőtt az a mondás eltiltja szájukat. Versaillesben e cizlra nincs fölösleges kalás. Lát-hatja, Holbach bárónak igaza van: csak az anyagi létezik.

Ön volt a templomban is, de nem hogy az Úristent keresse, kitől különben sem lehetne rossz néven venni, ha a filozófus urak elől a legsötétebb kápolnába menekülne. Ön meghallgatta legmodernebb papjainkat, a kik már csak morálról és erényről beszélnek, mert a «vallás» szó nagyon is neveltségessé tenné őket.

Még azt is suttogják, hogy Ön a Café de la Regenceben olvasta Linguet ujságját, azét a kaméleonét, a ki csak egy dologtól fél a világon: hogy besorolhatják valami szektába vagy pártba. Ezért hamar váltja színét, a mint észreveszi, hogy más is ugyanazt a szint viseli. Tíz év előtt emfalikusan jelentette ki: «a munkásnak nincs része abból a fölöslegből, a melynek egyedüli forrása az ő munkája s a rabszolgaság megszüntetésével nem nyert semmit, csak azt a szabadságot, hogy éhen halhat.» Ma pedig szidalmazza a filozófusokat és minisztereket, úgy hogy a lapja a nemesség kedves lapja lett; az ő nézete szerint Franciaországban csak egy ember tud gondolkodni és uralkodni: Monsieur Linguet maga.

Léleketet kell vennem. Ez a mondat túlságosan hosszú volt nekem. Csak a gyűlölet tehetett képessé erre az erőfeszítésre. Linguet úr ugyanis a legjobb barátom volt.

Az előszómban tele van várakozókkal. Isten tudja, a bájos marquisnő miatt csaknem elfelejttem Amerika felszabadítását.

Guibert gróf Delphinehez.

Páris, 1776 június 21.

Nem fogad engem, legdrágább Asszonyom? Megsértette a vallomáson? Csak egy szót kérek, nem bánom, legalább egy üdvözlést szobalánya útján!

Beaumarchais Delphinehez.

Páris, 1776 június 30.

Tisztelt Marquisnő Asszonyom. Az inasa elutasított, mert Ön állítólag beteg, holott csak tegnap láttam kocsijában. Mit jelent ez? Közös munkánknak még nincs vége. Épen most van szükségünk egész befolyására, szép asszony.

Gróf Chevreuse Guy Delphinehez.

Versailles, 1776 július 6.

Turget megbukott, Malesherbes megy, mögöttük virít megint a gyönyör, a könnyelmű-

BUHASZÁRÍTÁS A PARTI DRÓTSÖVÉNYEN. — Sztroky Kálmán felvételei.

A FELROBBANT HÁZ A FÓTÉR FELÜL.

ség, az élet. Haragudtam Önre, bájos Delphine, mert az amazon-egyverekkel, amelyekkel övezte magát, a szívét is kegyetlenül körülvette. Csak most látom: a bájos harcok a férfiak között csak a forgószél volt, a mely segítette előzni a telet.

Most Flóra megint kiárasztja egész bőség-szaruját kertjeink fölött s a rózsák esőjében tér hozzánk Delphine vissza. Ön ledobta magát a páncélt; végre megint láttam, hogy a lélekzet halkán mozgatja a legszebb keblet; kiejtette fehér kezéből a kardot, végre megint szabaddá tette csókjaim számára.

Miért habozott, mikor a királyné kérte, hogy följepjen udvari költőnk daljátékában? Mivel Laharpe úr nem Beaumarchais vagy mivel Chevreuse gróf nem Guibert gróf? Vigasztalhatlan lennék, ha el nem árulta volna, hogy a vetélytárs még nem vette teljesen birtokba a szívét.

«Jól mulattott a barrégi fürdőben?» — kérdezte tőlem. «A mint hallom, vídám társaságban volt.» Közben pedig vonaglott a szája s a beszédének hangja tőr volt, a mely át akar engem, szegény bűnöst szűrni. Megpróbálta még a kezét is elvonni tőlem, a melyet féltékenysége jele miatti túlaradó hálából szoritottam ajkaimhoz.

Igen, édes Delphine, nagyon jól mulattam és Mademoiselle Duthé elragadó vigasztaló az Ön hűtlensége miatti bánatban.

Azt hiszi, Chevreuse Guy ott álldogálhat alázatosan az előszobában, a míg parancsolója kegyes lesz megint fogadni? Mindenki izlése szerint őrzi el idejét: a marquisné Guibert gróffal filozofál, Beaumarchais úrral intrikál, a gróf pedig egy kis barátónőjével a hegyek közt a természetet csodálja.

Hát kell nekünk egymást szemrehányásokkal kínozni? A szerelemnek, legszebb asszonyom, nincs sem múltja, sem jövője, csak jelene van. Olyan, mint a színekben tündöklő szivárvány, a melyet tegnap láttunk az oleander-virágokon libegni: ki gondol arra, hogy undok hernyó volt, ki ne tudná, hogy át kell tűzni gombostűvel, ha az ember magánál akarja tartani?

Nem akarná, tisztelt marquisné, hogy holnap együtt olvassuk szerepeinket? Az Ön két bou-doirjában, melynek virágos szőnyege a mezőt ábrázolhatja, a fűtke pedig a dagadó párnákkal és az arany amorettekkel, melyek mosolyogva emelik fölbe a függönyöket, a lugas lehetne, a hol találkozunk.

(Folytatása következik.)

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Don Juan három éjszakája. A három éjszaka Don Juan — egy világhíru magyar énekes — és ugyanazon fiatal nő között folyik le s meg lehet nyugtatni minden a jó erkölcsöket féltő olvasót,

mind a három éjszaka úgy folyik le, hogy bátran oda lehetne hívni tanujuknak a legjobb erkölcsű leánynevelő intézet növendékeit. — A nő tizenhat éves leány — az első éjszakát maga provokálja, daczból, anyja elleni elkeseredésből, abból a minden áron való originalitására törekvésből, a melyet a budapesti lányok egy bizonyos típusának minden ismerője jól ismer, — de Don Juan, még mielőtt baj történhetne, leül, mert észreveszi, hogy ez nem is nő még, hanem éretlen leány s nem vezette hozzá semmi más, csak a rosszul nevelt kislány esztelenége. Don Juan tehát az apa-szeropere tér át, arra használja fel a lényon nyert hatalmát, hogy jóra való, jól nevelt, meleg érzésű és gyöngéd úri leányt nevel belőle. A második éjszakán már így jön a leány Don Juanhoz, egy hatalmas szinpad bukás után, de ekkor meg Don Juan jogos gyanakvása hamar rájön, hogy csak a sajnálkozás és féltés, a leányi szájalom hozta oda, sőt szívében már egy friss és fiatal szerelem rügyei bontakoznak. A leány tehát ismét épen szabadul. A harmadik éjszakát már Don Juan provokálja, a leány már asszony, katona felesége, a ki szerelmesen mindig csak háborúban levő urára gondol s hősiessé ellenáll Don Juan heves ostromának. Don Juan keserves kudarczsal távozik, de hamar rájön, hogy így volt jól, ocsmányság és jóvátehetetlen kár lett volna ezt a szép, tiszta nőt s az őket összefűző szép, tiszta barátságot beszennyezni. Megbékél hát és nagyapai szerepre készül. Ez *Biró Lajos* legújabb regényének a tartalma, a mely frissen, az elbeszélés biz-

A ROBBANÁS HATÁSA AZ UDVARI RÉSZEN.

A TORDAI FÖLDGÁZ ROBBANÁS. — János János fűlvételei.

tos művészetével, a lelkiállapotok és helyzetek egyszerű, világos és épen ezért hatásos ábrázolásával van elmondva. A regény konstrukciója, anyagának elrendezése, az alakok beállítása és egymással viszonyba hozása erősen emlékeztet a szindarabok technikájára, — sokszor és épen a fő jelenetekben úgy érezzük, mintha szindarabot olvasnánk. Érdekes példája ez annak, hogy a dráma ábrázolómódja mennyire benyomul a regénybe is, mióta írónk mind több ambícióval vetik magukat a szinpad számára való dolgozásra.

Beethoven. Molnár Antalnak egy figyelemre méltó tanulmánya jelent meg az Olcsó Könyvtárban Beethovenról. Essay-módban fejt ki a nagy zeneművész egyéniségének alapvonásait, korához, az előttevaló s az utána következő korok zeneművészetéhez való viszonyát, kora szellemének egyéniségében és munkájában való tükrözését, a kereszténységgel való kapcsolatát. A kis tanulmány szempontjai előkelők és részben eredetiek, nem csak kiváló zeneértő szól belőlük, hanem filozófiai elme is, a kiből megvan a gondolkodásnak az a lendülete és intenzivitása is, a mely nélkül alig lehet az essay-formában értékesebbet nyújtani. Molnár Antal jó író is, stílje világos és lendületes, van egyéni íze, van benne bizonyos előkelőség is. A mi zenei irodalmunk rendkívüli szegénységéből mint biztató ígért válik ki ez a tanulmány. A fűzet a Franklin-Társulat kiadásában jelent meg; ára 60 fillér.

Elmúlt időkbl. Várai Antalnak egy terjedelmes kötetét adta ki e czím alatt az Olcsó Könyvtár. Emlékezők, tárcacizkák vannak benne a múltból és a közelmúltból, apánk idejének irodalmi és társadalmi életéből, nevezetesen emberek személyéhez fűződő anekdotikus részletek, a régi Buda és Pest érdekes képei. Minden ilyen cikknek van bizonyos személyes íze, az úri vagy átélte a bennük foglaltakat, tanujuk volt, vagy tanuk elbeszéléséből ismeri s ez az élményszerűség életet és frisséget ad írásának. Az érdekes könyvet a Franklin-Társulat adta ki; ára 2 korona 40 fillér.

A Jó Pajtás. Benedek Elek képes gyermeklapja legújabb, husvéti számába *Abrányi Emil* írt verset, *Benszék Elek* szép arab mesét, *Szemere György* folytatja *A kis káplár* című regényét, *Lakatos László* az orosz forradalomról ír, *Garay Ákos* szép képet rajzolt, *Avar Gyula* mesét mond el, *Benedek Elek* folytatja *Rókáné komámasszony* mulatságos kalandjait. Sok szép kép, *kis krónika* rovat, a rejtvények, szerkesztői iratok egészítik ki a szám gazdag tartalmát. A *Jó Pajtás*-t a Franklin-Társulat adja ki, előfizetési ára egész évre 12 korona, fél évre 6 korona, negyedévre 3 korona, egyes szám ára 24 fillér. Mutatványszámot kívánatra küld a kiadóhivatal, IV. ker. Egyetem-utca 4.

A HÁBORÚ NAPJAI.

Március 29. A nyugati harcztéren Lens és Arras között ágyúharz. A Croisillesnél és Ecourt St. Meinnél tegnap reggel kifejtett tüközésben az angolok jelentékeny veszteséget szenvedtek. A Champagneban a francziák támadásai a nap folyamán tölték elvett árkok visszafoglalására meghiusultak. A Maas balpartján a 304-es magaslat ellen készülő előretöréseket a németek védőtűze meggátolta, ma reggel egy széles arcvonalon előretörő támadás a németek tüzében, egy helyen pedig ellentámadások folytán meghiusultak. Az olasz harcztéren a Karszt-fensíkon rohamjáróink Jamianótól nyugatra elhatoltak az ellenséges állásokba.

Március 30. A nyugati harcztéren az Artois-arcvonalon élénk tüzérségi harc. Neuville St. Vaastól keletre kanadai ezredek négyeszeres támadásait a németek visszaverték. A péronne-písi országot két oldalán német biztosító csapatok angolokkal vívott harc után a Royalcourt-Saret vonalba tértek ki. Soissonsnál francia ezredek eredménytelen kísérletei, hogy Neuvillenél és Margivalnál tért nyerjenek. Az Aisne-Marne csatorna mentén a német útegek nem engedték kifejlődni a francziák készülő támadásait. A német tengeri haderő részei a március 29-ről 29-re virradó éjjel végigportyázták az elzárt területet Anglia délkeleti partján. A Mascotte felfegyverzett gőzöst ágyútűzzel elsüllyesztették, sem ellenséges haderők jelenlétét, sem forgalmat nem észleltek.

Március 31. Dél-Bukovinában rohamcsapataink ellenséges védelmi műveket romboltak szét. A nyugati harcztéren Loos mindkét oldalán angolok éjjeli előretörései közelharcban meghiusultak. A peronne-písi országot két oldalán angolok élénk tüzérségi közreműködéssel támadtak. Metz eu Conturenél a németek visszaverték az ellenséget. A Champagneban Rippontól délre fekvő magaslatokért folyt makacs harcban a támadó vonal szárnyain a németek visszaverték a francziákat, a közepben bentomultak a németek árkaiba, de aztán hamar kiűzték őket. Az olasz harcztéren a tenger melléki harcvonalon rohamjáróink és felderítők élénkebb tevékenysége. Jamianótól nyugatra és Bigliától délre olasz támadások meghiusultak.

Április 1. A nyugati harcztéren Lens és Arras közt erős angol felderítő osztagok széles arcvonalban intéztek előretörései meghiusultak. Arrastól délkeletre a németek visszaverték egy támadást Henin sur Coieul falu ellen. Az angolok a Péronne-

VIRÁGVASÁRNAPI BARKA-ÁRUSOK BUDAPESTEN.

ből Gouseaucourtba vezető országot és az Omogon-patak mélyedése közti vonalakat veszteségteljes harcokban 2—3 kilométerrel előretolták. A Soissonstól északkeletre vezető országot mentén az előrenyomuló és visszazönlő francia támadó csapatok a német útegeknek és gépjegyeknek kitűnő czélpontul szolgáltak. Az olasz harcztéren a stílii hágtól délre csapataink a Val dei Vitelli völgy nyílásának területén az ellenség egy támadását visszaverték.

Április 2. József kir herceg hadseregarcvonalán sokszorosan fokozódott harzi tevékenység. A Sianicz-völgyben egy gyengébb, az Uz-völgytől délre egy erősebb orosz előretörést vertünk vissza. A nyugati harcztéren Arras és az Aisne közt harcok különösen a Bapaumetól Croisillebe és Cambragbe vezető műtákok mentén, valamint a Somme mindkét partján St.-Quantintól nyugatra. Úgy az angolok, mint a francziák nagy erőket vetettek

harcba, melyek a német tüzérség tüzhatása alatt többször visszazönlöttek s csak jelentékeny áldozatokkal foglalhattak a parancs folytán hátráló német csapatoktól tért. Az Oise-Aisne csatorna két oldalán, valamint a Vraigny-fensíkon csak veszteségteljesen és keveset haladtak előre a francia támadások.

Április 3. A Bysztrica-Szolotvinszka mentén orosz felderítő csapatok felderítő előretörései meghiusultak. A nyugati harcztéren Arrastól északra heves ágyúharz, a németek több angol felderítő osztagot visszavertek. Az angolok és francziák erőszakos felderítései Bapaumetól északkeletre és St.-Quantintól nyugatra rendkívül nagy veszteségekkel jártak. Macedóniában csapataink az Ochrida-tóttól keletre behatoltak az ellenség árkaiba és foglyokkal tértek vissza.

Április 4. A Stoehod középűs folyásánál birtokunkba vették Tobol orosz hidtót. A nyugati

Használhatatlan
FOGSOROKAT
film és ezüsttörmelék, higany, ezüst-papír hulladékokat, zálogszedőket veszek:
Gross Antal, Budapest, VIII., József-körút 23.

LOHR MÁRIA (KRONFUSZ)
A főváros első és legrégibb csipke-tisztító, vegyeltisztító és kelmosató gyári intézete.
Fiók: II. Fő-u. 27. IV. Eski-ut 6. Kecskeméti-u. 14. V. Harmincad-u. 4. VI. Teréz-krt 39. Andrásy-ut 16. VIII. József-krt 2. Telefon: Józsa. 2-37

Alapítva 1810-ben. **Haltenberger Béla Kassa**
ruhafestés, vegyeltisztítás, gallértisztítás.
A GYÁR TELJES ÜZEMBEN VAN.
Gyász esetben ruhafestés feketére és egyenruhák tisztítása soronkivül.

Jótállás a biztos eredményért!
Patkánin tökéletes biztos patkányirtó szer (nem mérge) emberre és háziállatokra nem veszélyes. Reitter Oszkár nagybeszereki ny. főkapitány és fajboronművelésének tulajdonosa. 1 doboz 3 kor. Ismertető leírást kérésre ingyen küld a Patkánin-gyár egyedüli elárúgója, a Torontáli Agrárbank R.-T., Nagybeszereken.

Margit-Créme
a főrangú hölgyek kedvenc szépítő szere, az egész világon el van terjedve. Páratlan hatása szerencsés összehatásában rejlik, a bőr azonnal felveszi és kiváló hatása már pár óra lefolyása alatt észlelhető. Mivel a Margit-crème utánózzák és hamisítják, reszék eredeti védjeggyel ellátott doboz elfogadni, mert csak ilyen készítményért vállal a készítő mindennemű felelősséget. A Margit-crème ártalmatlan, zsírtalan vegytiszta készítmény, amely a külföldön nagy feltűnést keltett. Ára kis tégely 2 K, nagy tégely 4 K. Margit-szappan 3— kor. Margit-pouder 1-50 kor.

Gyártja Földes Kelemen laboratoriuma Aradon.
Kapható minden gyógyszertárban, illatszert- és drogu-üzletben.

ROKSZTAM-GYÓGYSZERTÁR
Kinek van szeplője?
Vagy bármely más folt, bőrtisztatlanság az arcán?
Az használja teljes bizalommal **Rozenyay Szeráj arczkenőcsét.**
mely egyedül szer az arc tisztításánál, szeplő, mitesszer, pattanások eltávolítására. Használata az arc pár nap alatt bármilyenre és bőrfajdra változik. Egy kis tégely ára 30 fill., nagy tégely 1-50 K. Hozzávaló szappan ára 1 kor. Mappall Szeráj crème ára 1-20 K. Szeráj pouder, az arczporok győzgye, doboz 1-40 K, fehér, rózsás, színes és testszínes.

Készült: Rokszyai M. gyógyszerész, Arad, Szabadság-tér 8.

Ifj. Hegedüs Sándor munkái.

Regények.
A lélekűvár K 4—
Az élet tüze (Kelet regéje)..... „ —60
Vesztett csata „ 2-80

Elbeszélések.
Alakok a ködhomályban „ 2—
A réztornyú kastély „ 3-60
Az ősz szerelem „ 2—
Beszélő éjszakák „ 2-80
A rádza „ 2-40
A trombitás süvege (Magyar Könyvtár 733.) „ —36

Színművek.
A rab. Fantasztikus dráma 3 felv. (Főv. Szính. Műsora 283.) „ —40
Az élvetemek. Dráma 1 felv. (Főv. Szính. Műsora 142.) „ —40
Hanna. Dráma 1 felvonásban „ —40
Narancsvirág. Dráma 1 felvonásban „ —30
A kalandor. Színmű 3 felvonásban „ —60

Útleírások.
Az óriások világa (Túl a tengeren) „ 2—
Déli fjordok (Dalmácia álom- képekben) „ 3—
Amerikai színek (Tanulmányok) „ 2-40
Az aranypan hazája „ 3—

Kaphatók:
Lempel R. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) r.-l.-nél, Budapest, VI., Andrásy-út 21. és minden könyvkereskedésben

harcozóra lenstől Arrasig élénk tűzerégi harcok. St. Quentinől nyugatra és a Somme és Vise között a franczók folytatták heves felderítő támadásukat. Véres áldozatokkal küzdöttek ki törnyereséget, melyet a németek lépésről-lépésre engedtek át. Laffauxnál francia előretörések meghiúsultak. A többi harcozóra nincs nevezetesebb esemény.

HALÁLOZÁSOK.

Hősi halált haltak: MERLER KÁROLY, a 70-ik honvéd taraczkézred tartalékos hadnagya, a kit hősies magatartásáért Szignum Laudissal tüntették ki, az öjtozi szorosban. — RADNÓTHI LUKÁCH SÁNDOR, I. honvéd gyalogezredbeli tartalékos zászlós, az aranyérem, nagy ezüst és a bronz érem tulajdonosa a román fronton, 24 éves korában.

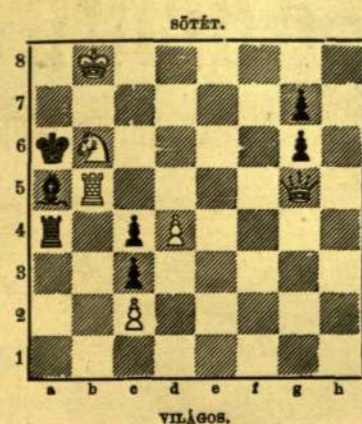
Elhunytak még a közelebbi napokban: Idősebb SPORZON PÁL, nyug. gazdasági akadémiai tanár, 86 éves korában, Magyaróváron. — QUIRINI GUSZTÁV, nyug. műszaki tanácsos, 76 éves korában, Budapestben. — VICZIÁN ANTAL, cs. és kir. kamarás, nyug. vezérőrnagy, 74 éves korában, Budapestben. — Idősebb HREHUSS GYULA, nyug. jószág-igazgató, 78 éves korában, Munkácsban. — NÉMETH TITUSZ, az Első Magyar Részvénytársaság alelnöke, 78 éves korában, Budapestben. — HOFFMANN GYÖRGY, nyug. igazgató-tanító, 66 éves korában, Szabadkán. — SZIKSZAY GYULA, nyug. járásbíró, 65 éves korában, Kolozsvárott. — SZALAY ANTAL földbirtokos, Abauj-Torna vármegye törvényhatósági bizottságának tagja, 57 éves korában, Bereten. — FÖLDVÁRY NÁNDOR tanító, 56 éves korában, Mohácsban. — FERBER LAJOS, a képviselőházi gyorsíró vezetője, 57 éves korában, Budapestben. — GREIZINGER ISTVÁN, polgári iskolai miniszteri iskola látogató az országos közoktatásügyi tanács tagja, 57 éves korában, Ujpesten. — Etrekarsai LUKÁCH L. LÁSZLÓ, főgimnáziumi rendes tanár, 51 éves korában, Szegeden. — Széchy-szigeti dr. THALY GYULA, a Máv. segédtitkára, 39 éves korában, Budapestben.

Báró SENNYEY LAJOSNÉ, csillagkeresztes hölgy, 84 éves korában, Budapestben. — Özv. kútnai és cervistyei ZELENKA JÁNOSNÉ, szül. trencsényi Nigrinyi Kamilla, 64 éves korában, Budapestben. — EMBER JÓZSEFNÉ, szül. Heckenast Mária, dr. Ember József honvéd vezérhadbíró felesége, Budapestben. — Zsadányi és törökszentmiklósi özv. ALMÁSY ISTVÁNNÉ, szül. ércsokalyi Fényes Izabella, 54 éves

korában, Budapestben. — SOLTZ MARGIT, a Deák-téri ág. hitv. evang. polgári leányiskola volt tanárnője, Scholtz Gusztáv püspök leánya, Budapestben. — SZAPPANOS KLÁRIKA, Szappanos Béla és neje szül. Kiss Irén leánya, 16 éves korában, Magyarokánizsán.

SAKKJÁTÉK.

3051. számú feladvány Dr. Frankensteinől, Lipose.

Világos indul és a harmadik lépésre mattot ad.

EGYVELEG.

*Rádium világítás. Az órák számlapját újabban különböző világító festékekkel vonják be, hogy sötétben is látni lehessen az óramutatókat. A forgalomban lévő világító festékek, a bennük lévő radioaktív anyag mennyiségével arányosan, világítás dolgában nagyon eltérők. Minthogy a szulfidok a fényt a foszfor módjára magukban fel tudják halmozni s a sötétben ismét ki tudják sugározni, azért a világító festékek kezdetben nagyon élénken világítanak, de fényük néhány óra múlva mindinkább csökken s végül csak a radioaktív anyagtól eredő fény marad vissza.

A legalkalmasabb hűvöztető ajándék, az a pompás kiállítás, hatalmas hang hangverseny beszélőgép, mely lemezekkel és tükkel együtt csak 100 koronáért kapható Wagner a Hangszer-Király országoszerző elemért előrendelt magyar hangszerárúházaiban (Budapest, József-körút 15.). A rendeléseket ajánlatos már most beküldeni a céghez, hogy a szállítást kellő időben elintézzék nyerhessen.

Szerkesztői üzenetek.

Sz. K. S. Az, a kit kérdez, él és dolgozik. A ki meghalt, az a testvérbátyja volt.

Dal a vérórákról. A háborús versek tömegéből nem emelkedik ki egy vonalnyira sem.

A rongyos kabát. Csupa merő keserves igazság, a mit mond, de a hogyan mondja, az sokkal messzebb esik a költésztől, semhogy közölni lehetne.

A «VASÁRNAPI UJSÁG»

64-ik évfolyama.

A «Vasárnapi Ujság» a legrégebb magyar szépirodalmi és ismeretterjesztő képes hetilap évenként több mint 130 íven s több mint másfél ezer képpel, legjelesebb hazai írónk és művészeink közreműködésével jelen meg.

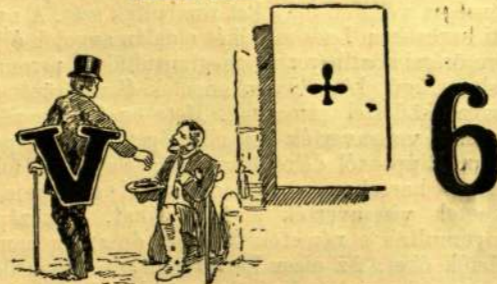
Előfizetési feltételeink:

A «Vasárnapi Ujság» negyedévre 5 korona, fél-évre 10 korona.

A «Vasárnapi Ujság» a «Világkrónika»-val negyed-évre 6 korona, félévre 12 korona.

Az előfizetések a «Vasárnapi Ujság» kiadóhivatalába, Budapestben, Egyetem-utca 4. szám küldendők.

KÉPTALÁNY.

A «Vasárnapi Ujság» 10-dik számában megjelent képtalány megfejtése: A fájdalom nem fájdalom annak, a ki nem tud érezni.

Feloldó szerkesztő: Holtsy Pál.

Szerkesztőség iroda: Budapest, IV., Vármege-utca 11.

Lapkiadó tulajdonos Franklin-Társulat IV., Egyetem-utca 4.

A M. Kir. osztálysorsjáték I. osztályának huzása már f. é. április 13. és 14-én lesz.

A 38-ik sorsjátékban 110,000 sorsjegyből ismét 55,000 nyereményt sorsolnak ki.

A nyeremények összege: 14 millió 459000 K

Az I. osztályú sorsjegyek ára:

1/1 sorsjegy . . . K 12.— 1/4 sorsjegy . . . K 3.—
1/2 " " " " 6.— 1/8 " " " " 1-50

Minthogy Török sorsjegyei nagyon keresettek, ajánlatos a rendelést azonnal megküldeni. — A sorsjegyeket utánvét mellett vagy az összeg előzetes beküldése ellenében küldjük meg.

Török A. és Társa bankház r.-t.
Budapest, IV., Szervita-tér 3/c. Telefon 3-49.

Két új magyar regény!

LANDAUER BÉLA:

A TANÁR

Az orvostanár regénye, a féltékeny szerelem és az orvosi kötelesség lelki harca

Ára 5 korona

Írj. HEGEDÜS SÁNDOR:

A LÉLEKBUVÁR

Szenzációs regény, melyben a lélekbuvár drámai jelenetek közt felszabadítja a lelket a testtől

Ára 4 korona

A FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA

Kaphatók minden könyvkereskedésben

KAFFKA MARGIT új regényének

ÁLLOMÁSOK

a címe

A budapesti író- és művészvilág színes képét tárja elénk

Ára 6 korona

A FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA

Kapható minden könyvkereskedésben.

Vadászsportot üzők

akár itthon, akár a fronton vannak — figyelmébe ajánljuk a

„NIMRÓD” KÉPES VADÁSZUJSÁG-OT

Állandó melléklete:

„A vadászeb”

czimű egyedüli magyar nyelvű ebtenyésztési szaklap. — Mindkét lap gyönyörűen illusztrálva.

Előfizetési ár mindkét lapra: egész évre 14 kor., félévre 7 kor., negyedévre 3.50 kor., egyes szám ára 50 fillér.

Tessék mutatványszámot kérni.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, IV. ker., Egyetem-utca 4. sz. (Franklin-Társulat.)

Kultura és Tudomány

minden kötete a modern gondolkodás kiváló terméke.

- Széchenyi eszmevilága. I. Gaal János, Beöthy Zoltán, Prohászka Ottokár, Keresztény Béla, gróf Vay Gáborné, gróf Andrássy Gyula tanulmányai. Kötve K 1.60
- A szikratávíró. A Slaby tanárnak a német császár előtt tartott felolvasásai után átdolgozta Kreuzer Géza mérnök. Kötve K 1.20
- A természettudomány fejlődésének története. Két kötet. Irta Wilhelm Bölsche, ford. Schöppfin Aladár. Kötve K 2.40
- Kant-Breviarium. Kant világnézete és életfelfogása. A művelt ember számára, Kant irataiból összeállította dr. Gross Félix, ford. dr. Polgár Gyula. Kötve K 1.60
- Az emberiség jövője. Irta Heinrich Lhotzky, fordította Schöppfin Aladár. Kötve K 1.20
- A vagyon tudománya. Irta I. A. Hobson, fordította dr. Sídó Zoltán. Kötve K 2.—
- A szociológia vázlata. Irta G. Palante, ford. dr. Mikos Lajos. Kötve K 1.60
- A tömegek lélektana. Irta Le Bon, ford. Balla Antal. Kötve K 2.—
- Rodin beszélgetései a művészetéről. Összegejtette Paul Gsell, ford. Farkas Zoltán. Kötve K 1.20
- Henri Bergson filozófiája. Irta René Gillouin, ford. Farkas Zoltán. Kötve K 1.20
- Széchenyi eszmevilága. II. kötet. Apáthy István, Imre Sándor, Pauler Ákos, Zsilinszky Mihály, Márki Sándor, Gaal Jenő tanulmányai. Kötve K 1.60
- A francia irodalom főirányai. Irta G. L. Strachey, angolból ford. Schöppfin Aladár. Kötve K 1.60
- A világegyetem élete. Irta Svante Arrhenius, fordította Polgár Gyula. Kötve K 2.—
- Az ember helye a természetben. Irta Lenhossék Mihály dr. Kötve K 1.60
- Az élet értelme és értéke. Irta Rudolf von Eucken, ford. Schöppfin Aladár. Kötve K 2.—
- A gondolatszabadság története. Irta J. B. Bury, ford. Balog Gábor. Kötve K 2.—
- Bevezetés a filozófiába. Irta dr. Jerusalem Vilmos. A harmadik német kiadás után fordította Schöppfin Aladár. Kötve K 2.40
- Anglia története. Irta Pollard A. F. ford. Bálint Ernő. Kötve K 2.40
- Az esztétika alapelvei. Irta Benedetto Croce, fordította Farkas Zoltán. Kötve K 2.—
- A szociológia módszere. Irta Durkheim, fordította dr. Balla Antal. Kötve K 2.40

Megrendelhetők:

LAMPEL R. könyvkereskedése (WODIANER F. és FIAI) R.-T.-nál
Budapest, VI., Andrássy-út 21. és minden könyvkereskedésben.

AZ AÉRO

A repüléssel és léghajózással foglalkozó egyedüli magyar hivatalos folyóirat.

Minden számában érdekes és különösen figyelemre méltók eredeti fényképfelvételeket közl. a léghajózás eseményeiről, alkalmazásáról írott közleményei, valamint az ifjúság számára külön fenntartott kisrepülő-cikkeket tartalmaz. * gép (modell) rovata. *

Mutatványszámokat a kiadóhivatal szívesen küld

Budapest, I. ker., Rerek-utca 46. sz.

Az egész zeneműirodalom

rendelkezésre áll annak, aki az Országos Hangjegykölcsönző Intézetben, Budapest, IV., Sütő-utca 2. félelelet, előfizet

3— KOR. HAVI KÖLCSÖNDIJÉRT.

Betét helybelieknek 3— korona, vidékieknek 10— korona.

Kérjen ismertetést! Kérjen ismertetést!

Új szépirodalom

DRASCHE-LÁZÁR ALFRÉD. TŰZPRÓBA Regény. Ára 5 korona.

KAFFKA MARGIT. ÁLLOMÁSOK Regény. Ára 6 korona.

LACZKÓ GÉZA. NOÉMI FIA Regény. Ára 5 korona.

MOLNÁR FERENC. Kis Hármaskönyv Elbeszélések. Új kiadás. Három kis kötet tokban. Ára 6 korona.

TORMAY CÉCILE. Emberek a kövek között Regény. Második kiadás. Ára 4 korona.

A Franklin-Társulat kiadásai.

Megrendelhetők:

LAMPEL R. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) r.-t.-nál, Budapest, VI., Andrássy-ut 21 és minden könyvkereskedésben.

Eredeti nagyság 20x28 cm. Törvényesen védve. Tetzés szerint falra is függeszthető, asztalra is állítható.

Órizzük meg hősi halált halt kedveseink emlékét!

A világháboru majd minden családból kiragad egy-egy kedves hozzátartozót, kinek emlékét szívünkbe zárva, feledni nem tudjuk. Ezeknek a dicsó halált halt hőseinknek emlékét megörökítendő, igen díszes, szép kivitélű fényképtartó keretet, (fekete műret alapon, ezüst nyomással) melybe hősi halált halt kedveseink arczképét elhelyezhetjük, egy levelezőlapon történő megrendelésre bérmentve küld

Méhner Vilmos kiadóhivatala, Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

Ára 2 korona.

Olvassa a hirdetések

A legkellemesebb otthoni szórakozás, egy „WÁGNER“-beszélőgép!!

Tölcser vagy tölcser nélküli!

Gyönyörű kiállítású finom díőfa vagy mahagóni szekrény. Szabadalmazott hangverseny-hangdobozzal felszerelt. Rendkívül erős, zajtalanul működő óraműszerkezete évekig tartó használat után sem szorul javításra. Hangja erős, tiszta és élhető. Ára 1000 darab acéltűvel (lemezek nélkül) 100 kor.-tól 500 kor.-ig.

A „Wagner“ hang-lemek a legjobb gyártmányok. Elsősorú minőségű anyagból készülnek, miáltal hangvisszaadásuk tökéletes, tiszta és élhető. A 25 cm. átmérőjű, rendkívül sikerült felvételű dupla hanglemezek drbjá 6 kor. Erőshangú játzótták 1000 darabja 10-15- és 20- K.

Lemezalbumok, a lemezek elhelyezésére finom kivitelen darabja csak 6 korona.

A „Wagner“ hangversenylemezek 1917. évi újdonságai a következők:

Csárdákirályné Álom, Álom Te rongyos élet Egy a szívem, egy a párom A lányok, a lányok Hajmási Péter, Hajmási Pál Mint egy bálványt, úgy imádják Három a kislány Oh be durcás Árva a ház Drága szép muzsika Tavasz felhők Már vége, már vége Dal a három kislányról Mágus Miska, Hopsza Sári Csintányéros csudar világ

Háború felvételek Katonaszors I. és II. rész Tábornémet I. és II. rész Hazáért I. és II. rész Bakancsok I. és II. rész Katonánők I. és II. rész Csillagfényes nyári éjjel volt Nem látlak én téged többé Megkértem a listés molnárt Egy katona temetése Estére indul az ezred Vasárnap várom a bakámat Messze mentél nagyon messze Darumadár elszállt dél felé Őszel arra ébredünk

Felmegyek az Urstenhez Kalapomon piros róza. Tyűh, de kutyá jövedem van Megjött a Sári Harminckettős bakagyerek Kerekos András Ácsi cigány] Buczka tetőn Kárpátok germezein Zokogva sir az ősz szél Mikor az est mesélni kezd Zeuzi kisasszony Lesz még ünnepe ezen a világon Tiszparti nóták Egyszer mentem el a bába Stb. stb.

WÁGNER Budapest, VIII., József-körút 15.

A lemezevő közönség sajtó érdekében hanglemezeket nem próbálunk ki. Fényképes lemez-árjegyzék ingyen.

„HANGSZER-KIRÁLY“ országszerte elismert elsőrendű magyar hangszeres és beszélőgépek áruháza. Telefon: József 71.

Franklin-Társulat nyomdája, Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

A háborús helyzet megértéséhez nélkülözhetetlen kézikönyv a

ZSEBATLASZ

1917. évre.

HUSZONKÉT

igen érdekes földrajzi, külpolitikai, közgazdasági, statisztikai és háborús vonatkozású cikkel, nyolc kisebb, négy nagy színes térképpel és színes grafikonokkal.

Ára 3 korona 60 fillér.

A Magyar Földrajzi Intézet r.-t. kiadása.

Kapható:

Lampel R. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) r.-t.-nál, Budapest, VI., Andrássy-út 21. és a Franklin-Társulat (Méhner Vilmos-féle) könyvkiadóhivatalában, Budapest, IV., Egyetem-u. 4., valamint minden könyvkereskedésben.

RENDELÉS NÉL SZIVESKEDJÉK LAPUNKRA HIVATKOZNI

VASÁRNAPI UJSÁG

15. SZ. 1917. (64. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ HOITSY PÁL.

BUDAPEST, ÁPRILIS 15.

Szerkesztőségi iroda: IV. Vármegye-utca 11. Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Egyes szám ára 40 fillér.

Előfizetési feltételek: Egészévre — 20 korona. Félévre — 10 korona. Negyedévre — 5 korona.

A „Világkrónika“-val negyedévenként 1 koronával több.

Külföldi előfizetésekhöz a postai engedély határozott viteldij is csatolandó.

ŐRSZEM AZ ERDŐS-KÁRPÁTOKBAN. — Balogh Rudolf felvétele